

სპირაქულ-ეკონომიკური
მეცნიერება
და
ტექნოლოგიები

№3-4

თბილისი
2020

UDC (უკავ)332.2. ა.243

სბრარულ-ეკონომიკური
მეცნიერება
და
ტექნოლოგიები

№3-4

**თბილისი
2020**

ISSN 1987-6335

**სტრატულ-ეკონომიკური
მეცნიერება და ტექნოლოგიები**
2020 №3-4(48-49)

საერთაშორისო სამეცნიერო-
მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული,
ყოველკვარტალური რეფერირებული
ჟურნალი

**Agrarian-economic
Science and Technologies**

2020 №3-4(48-49)

International Scientific-
Methodological and Applied,
Quaterly Referenced Journal

ჟურნალი დაფუძნებულია და გამოდის
2008 წლიდან, ყოველკვარტალურად

Journal was Founded in 2008
and is issued quarterly

599-22-75-50

E-mail: areal 55555@gmail.com

www. gaas.dsl.ge

თბილისი- Tbilisi
2020

ომარ ქეშელაშვილი

სარედაქციო-სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე და მთავარი რედაქტორი, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი.

სარედაქციო-სამეცნიერო საბჭო:

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსები: გ.ალექსიძე, ნ.ბალათურია, ვ.გუგუშვილი, ვ.კაციტაძე, პ.კოლუაშვილი, გ.მარგველაშვილი, რ.მასხარობლიძე, ნ.ქარქაშაძე, ნ.ჩხარტიშვილი, ე.შაფაქიძე, ზ.ცქიტიშვილი, გ.ჯაფარიძე.

სარედაქციო-სამეცნიერო საბჭოს უცხოელი წევრები:

მარტინ აპენბრიკი (გერმანია), სერგი კაზარიანი (სომხეთი), ალექსეი სიზონოვი (უკრაინა), იან პიკული (პოლონეთი), იოსეფ კანია (პოლონეთი), ანდრეი ლეპიარჩიკი (პოლონეთი), ჩაბა ჩაკი (უნგრეთი), პანომირ ტენოვი (ბულგარეთი), სადიგ სალახოვი (აზერბაიჯანი), გალიბ გაჯიევი (აზერბაიჯანი).

საგამომცემლო-სარედაქციო კოლეგია:

დეგიაშვილი-მთავარი რედაქტორის მოადგილე, სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი, ე.შაფაქიძე-სმმ აკადემიის აკადემიკოსი, ა.მესხიშვილი-ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ნ.დამენია-ბიზნესის მართვის აკადემიური დოქტორი, მ.ჩავლეიშვილი-ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი.

O. Keshelashvili

Editor-in-chief and Head of Editor-Scientific Board; Doctor of Economic Sciences; Professor; Academician of the Academy of Agricultural Sciences.

Editorial-scientific Board:

Academicians of the Academy of Agricultural Sciences: G.Aleksidze, G. Baghaturia, J.Gugushvili, G.Margvelashvili, R. Makharoblidze, G. Japaridze, N. Karkashadze, J. Katsitadze, P.Koguashvili, N. Chkhartishvili, Z.Tskitishvili, E.Shapakidze.

Foreign members of Editorial-Scientific Board:

Martin Apenbreke (German); Sergi Kazarian (Armenia), Aleksei Sizonov (Ukrain), Ian Piculi (Poland), Jozef Kania (Poland), Andrzej Lepiarczyk (Poland), Chaba Chaki (Hungary), Panomir Tzenov (Bulgaria), Sadig Salakhov (Azerbaijan), Galib Gadjiev (Azerbaijan),

Publishing Board

D.Egiashvili-Deputy editor, Academic doctor, E.Shapakidze- academician, A.Meskhishvili-Academic doctor, N.Damenia-Academic doctor, M. Chavleishvili-Academic doctor.

1. ეკონომიკა და ბიზნესი

Economics and Business

საქართველო ახალ მსოფლიო წესრიგში
(ანუ საქართველო გლობალიზაციის წრეში)

ომარ ქეშელაშვილი-
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი

რეფერატი (ინტერნეტული ვერსია)

გაშუქებულია ახალი მსოფლიო წესრიგის გაგება, რომელიც უკავშირდება ინტეგრაციის პროცესს.

ნათქვამია, რომ მრავალი ათეული წლის განმავლობაში ინტეგრაციის პროცესი თითქმის ყველა სფეროში და განსაკუთრებით ეკონომიკაში, შედარებით ნელი ტემპით მიმდინარეობდა, იხვეწებოდა, ახალ-ახალ ფორმებს იძენდა და წინააღმდეგობრივად ვითარდებოდა. ეკონომიკურად დიდად განვითარებულ ქვეყნებში ინტეგრირების პროცესმა ისეთ გაქანებას მიაღწია, რომ რადიკალურად შეცვალა მისი სტრატეგიული ტემპები და მასშტაბები, იგი კვლავ ეტეოდა იმჟამინდელ ჩარჩოებში და გარეთ გასვლისკენ ემზადებოდა. ამის ერთ-ერთი ნიშანი იყო ტრანსეიროვნული კორპორაციებისა და გაერთიანებების ჩამოყალიბება.

მოცემულია გლობალიზაციის მეცნიერული განმარტება და საქართველოს ადგილი და როლი ამ სისტემაში. ხაზგასმულია, რომ საჭიროა სწორი ორიენტაცია და გამართლებული სტრატეგია, ამავედროულად კი ქართული იმიჯისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება, რამაც თავის მხრივ კიდევ უფრო უნდა აამაღლოს ქვეყნის როლი მსოფლიო თანამეგობრობაში.

გლობალიზაციის პრობლემა დღითიდღე უფრო თვალსაჩინო და მასშტაბური ხდება. უნდა ითქვას, რომ გლობალური მიდგომა, გლობალური შესწავლა, გლობალური აზროვნება, გლობალური გადაწყვეტა და ა.შ. სულაც არ არის ახალი. ასეთი სიტყვათწოდებები და ფორმულირებები იმდენი ხანია არსებობს, რაც თვით სიტყვა „გლობალური“. თუმცა, უკანასკნელ ხანს (და ეს ერთი და ორი წელი როდია), მან ახალი, მოდიფიცირებული გააზრება და შინაარსი

შეიძინა და გლობალიზაციის სახით, დიდი მასშტაბის მქონე პროცესად ჩამოყალიბდა.

გლობალიზაციის ჩასახვა, მისი დღის წესრიგში დაყენება და მსოფლიო მნიშვნელობის პრობლემად ქცევა თანამედროვე **(ახალმა) მსოფლიო წესრიგმა** განაპირობა. ეს წესრიგი სწვდება როგორც პოლიტიკურ, ისე ეკონომიკურ სივრცეს და მრავალი ფაქტორით არის განსაზღვრულ-დასაბუთებული.

ამ ფაქტორთა და პირობათა შორის ერთ-ერთი ძირითადია ინტეგრაციული პროცესები, რასაც თითქმის შეუქცევადი ხასიათი აქვს და დინამიურად ვითარდება.

მრავალი ათეული წლის განმავლობაში ინტეგრაციის პროცესი თითქმის ყველა სფეროში და განსაკუთრებით ეკონომიკაში, შედარებით ნელი ტემპით მიმდინარეობდა, იხვეწებოდა, ახალ-ახალ ფორმებს იძენდა და წინააღმდეგობრივად ვითარდებოდა. იყო პერიოდი, როდესაც უკუსვლებიც გაკეთდა, რამაც ვერაფერი სასიკეთო ვერ მოიტანა და კვლავ პრიორიტეტული გახდა ინტეგრირება. ამის კლასიკური მაგალითები უხვად დაგროვდა მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში: აშშ-ში, ინგლისში, საფრანგეთში, გერმანიაში, შვედეთში და სხვაგან.

ეკონომიკურად დიდად განვითარებულ ქვეყნებში ინტეგრირების პროცესმა ისეთ გაქანებას მიაღწია, რომ რადიკალურად შეცვალა მისი სტრატეგიული ტემპები და მასშტაბები, იგი ვეღარ ეტეოდა იმჟამინდელ ჩარჩოებში და გარეთ გასვლისკენ ემზადებოდა. ამის ერთ-ერთი ნიშანი იყო ტრანსეროვნული კორპორაციებისა და გაერთიანებების ჩამოყალიბება.

ამით დაიწყო ინტეგრაციის პროცესის რევოლუციური ცვლილება და მისი ტემპების უსწრაფესი ზრდა. ყოველივე ეს უკიდევანო მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის შედეგი იყო.

სწორედ ამ პროცესებმა დაუდო სათავე ახალ მსოფლიო წესრიგს, რამაც, ლოგიკურია, მსოფლიო ანუ გლობალური მასშტაბი შეიძინა.

როდესაც ვლაპარაკობთ ახალ მსოფლიო წესრიგზე—ეს ძირითადად ნიშნავს, რომ იქმნება და ვითარდება ისეთი მიდგომები, გადაწყვეტები, ნორმები, ვალდებულებები, პასუხისმგებლობები, სტრატეგია, ურთიერთობათა ეტიკეტი და ა.შ., რომელიც ვრცელდება მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაზე—გლობალურად. ეს წესრიგი კი, უპირატესად ყალიბდება პოლიტიკური და ეკონომიკური ბერკეტებით, სამართლებრივი ნორმებით, სოციოლოგიური ვალდებულებებით, ტექნოლოგიური სისტემებით და სხვ.

ამრიგად, მსოფლიოს ახალმა წესრიგმა და მისმა შეუქცევადობამ ინტერიერების მასშტაბები გლობალიზაციის პროცესად გარდაქმნა და ჩამოაყალიბა და რამდენადაც საკვირველი არ უნდა იყოს, ამჟამად, თვით გლობალიზაციის არსი და რაობა მოიცავს და გულისხმობს თავად მსოფლიო წესრიგსაც. ასე, რომ როდესაც ვამბობთ „გლობალიზაცია“ უკვე იგულისხმება, რომ საქმე გვაქვს თანამედროვე მსოფლიო წესრიგთან და, უფრო ზუსტად თუ გამოვხატავთ—მისით გაპირობებულ და მის შესაბამის მოვლენებთან და პროცესებთან.

აი, ასეთ რთულ ვითარებასთან ჰქონდა საქმე კაცობრიობას უკანასკნელი რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში და მისდაუნებურად ჩაეფლო გლობალიზაციის საერთო-საყოველთაო პროცესში.

საბაზრო ურთიერთობათა განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მსოფლიო გლობალიზაციის საერთო სისტემაში ორი, ძირითადი, ურთიერთდაკავშირებული სფერო გამოიყოფა. ერთია—სოციალურ-ეკონომიკური სფერო, რომელიც წარმოების და მოხმარების სისტემათა ფუნქციონირებას განსაზღვრავს და განაპირობებს, რაც ბიზნესის მოტივაციებს ეფუძნება, მეორეა—ბუნებათსარგებლობისა და ბუნების დაცვის სფერო, რომელიც მთელი საწარმოო ციკლის მატერიალურ საფუძველსა და მასზე ზეგავლენის მომხდენ სისტემას წარმოადგენს.

გლობალიზაციაზე ბევრს წერენ და მსჯელობენ, იმართება სიმპოზიუმები, შეხვედრები, დისკუსიები და რაც მთავარია იღება სახელმწიფოთაშორისი, კორპორაციათაშორისი, ფირმებშორისი და ბანკთაშორისი კონტრაქტები და გარიგებები, თუმცა ყველგან და ყოველთვის როდი განმარტავენ ერთნაირად და მისაღებად. ასეა თუ ისე, გლობალიზაციის, როგორც ტერმინის ფორმულირება ჯერ კიდევ დასახვეწია.

მაინც, რას ნიშნავს გლობალიზაცია?

გთავაზობთ ჩემს მიერ ჩამოყალიბებულ ფორმულირებას. ვფიქრობ, იგი ხელს შეუწყობს მასზე ერთიანი შეხედულების შექმნას.

გლობალიზაცია არის თანამედროვე მსოფლიო წესრიგით გაპირობებული, მსხვილმასშტაბიან, სტრატეგიულ ღონისძიებათა ინტეგრირებული სისტემის ჩამოყალიბების, სრულყოფისა და მართვის დინამიური პროცესი, რომელსაც გააჩნია საერთაშორისო არეალი და სახელმწიფოთაშორისი, შიდასახელმწიფოებრივი, რეგიონული და დარგობრივი კავშირები, მოიცავს ადამიანთა საქმიანობისა და ურთიერთობის თითქმის ყველა სფეროს და მისი მიზანია პოლიტიკური, ეკონომიკური, ეკოლოგიური და სოციალური უსაფრთხოების სტაბილიზაცია.

ამრიგად, გლობალიზაცია მთელი სივრცე-სივრცით დგას ჩვენს წინაშე. საქართველო, ისე, როგორც სხვა ქვეყნები, გლობალიზაციის საერთო წრედშია მოქცეული, რომელიც თანდათან ამტკიცებს თავის ძალხაზებს და გავლენის სფეროებს მსოფლიო ქვეყნებზე.

როგორ შეხვდა საქართველო გლობალიზაციასა და მის გამომწვევას?

უნდა ითქვას, რომ საქართველო, როგორც ბიზნესს (ამ ათეული წლების წინათ), ასევე, გლობალიზაციასაც თითქმის მოუმზადებელი შეხვდა. ბიზნესის კარიბჭესთან შეყოვნებამ, შემდეგ კი არასწორმა და დაგვიანებულმა ეკონომიკურმა სვლებმა სუსტი პირობები და გარემო შექმნეს ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის განმტკიცებისათვის.

თანამედროვე მსოფლიოში ისეთი თავბრუდამხვევი ტემპებით ვითარდება პროცესები, რომ ყოველ დღეს დიდი მნიშვნელობა აქვს. ვინც ჩამორჩება ამ ტემპებს, ის დაკარგავს ორიენტაციას და გამოვა მდევრის როლში. ეკონომიკაში მთავარია არ გამოგრჩეს სვლები და მოქნილი მექანიზმით ფეხდაფეხ მიჰყვე საერთო მოვლენებს. ეკონომიკა კი ის ღერძია, რომელზეც ბრუნავს მთელი სახელმწიფო, გლობალური გაგებით კი მთელი მსოფლიო.

აღრე, მე, ბიზნესთან დაკავშირებით ვწერდი, ახლა კი გლობალიზაციასთან მიმართებაში ნაწილობრივი განმეორებით უნდა ავღნიშნო, რომ საქართველო, გლობალიზაციის საყოველთაო პროცესს მიაღდა, ერთის მხრივ: ფრთებშეკვეცილი, ეკონომიკურად წელგაუმართავი, მართვის მოუქნელი მექანიზმით და ჯერ კიდევ დაუხვეწავი სტრატეგიით; მეორეს მხრივ კი: როგორც მდიდარი ბუნებრივი და ეკონომიკური შესაძლებლობების, დიდი ისტორიული ტრადიციების, სოფლის მეურნეობის უნიკალური დარგებისა და კულტურების მქონე ქვეყანა, ბევრისათვის უცხო და აუთვისებელი მხარე, საკმაოდ წონადი გამოგონებებითა და მეცნიერული მიღწევებით, დიდად საინტერესო და ყველასათვის საშური გეოპოლიტიკური სივრცე და რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია-კეთილმეზობლური განწყობილებებისა და მისწრაფებების მქონე რეგიონი, დამახასიათებელი საკუთრი, ქართული იმიჯით.

ასეთი პირობების მქონე ქვეყანა ბევრისთვის დასახარბებელ ობიექტს წარმოადგენს გლობალიზაციის საერთო პროცესში ჩასართვად და, თუ არ წამოძვდა, მის კლანჭებში ჩასათრევად.

ღიან, გლობალიზაცია დიდი მორევია, რომელშიც ღრმად შესვლა სახიფათოა. აქ, დიდი და სუპერგანვითარებული სახელმწიფოები დომინირებენ და პარპაშობენ, პატარებისთვის კი მცირე

სივრცეა გაბედული და თამამი ორიენტაციისათვის. გლობალიზაციის მორევი სწორედ დიდმა სახელმწიფოებმა შექმნეს, რომლის დინებაშიც ოსტატურად მორგებული ფარული სტრატეგიაა ჩამონტაჟებული, თითქოს დასახარბებელი, მაგრამ საკმაოდ ლაბირინთიანი და საფრთხილო. გლობალიზაციის საერთო წესრიგს დიდი სახელმწიფოები ქმნიან და არეგულირებენ. აქვე ხაზგასმით უნდა ითქვას, რომ როგორც კონკურენციას, ასევე გლობალიზაციასაც თავისი უღმობელი კანონები გააჩნია. ვინც მას ვერ გაუგებს და ვერ გაუძლებს, მთაინთქმება მის წიაღში.

გლობალიზაციასთან ურთიერთობაში ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს: გააჩნია ვისთან, სად, როდის, როგორ და რისთვის. ამ კითხვაზე არასწორი პასუხი და ოდნავი გადაცდუნება შეიძლება საბედისწერო აღმოჩნდეს.

ამიტომ, ერთის მხრივ—უფრთხილდით გლობალიზაციას და მის მახეს, მეორეს მხრივ კი, განჭვრიტეთ სწორად და გამოიყენეთ მისი დიდი შესაძლებლობები.

საქართველოს, გლობალიზაციის პროცესში ჩასართველად მრავალი სფერო და მიმართულება გააჩნია, მაგრამ არის ისეთი დარგები, რომლებიც ნაკლებად ექვემდებარებიან ამ პროცესს.

ასეთი დარგია სოფლის მეურნეობა, ნიადაგურ-კლიმატური უნიკალურობით და ზონებისა და მიკროზონების მიხედვით მკვეთრად განსხვავებული და ცვალებადი ბუნებრივ-ეკონომიკური გარემოთი. აქ მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მანძილზე გამოიკვეთა და დადგინდა მიკროზონალური სპეციალიზაციის მიმართულებები, მცირეკონტურიანი არეალებით, რაც ნაკლებად მიესადაგება გლობალიზაციის საერთო პრინციპებს, თუმცა ის კი სულ სხვა საქმეა, გამართლებულად ჩაითვლება თუ არა ვთქვათ მევენახეობისა და მეხილეობის, ანდა, მეჩაიეობის თუ სხვა დარგების ტრანსეროვნული კორპორაციების (ან სხვა ფორმების) შექმნა. ვფიქრობ, რომ ასეთი მიდგომა და გადაწყვეტა საქართველოსათვის ნაკლებად მისაღები უნდა იყოს.

ეს დარგები საქართველოს სოფლის მეურნეობის იმიჯის შემქმნელი, ტრადიციული და სტრატეგიული დარგებია და ყოველთვის უნდა დარჩეს ასეთად.

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში რაციონალურად შეიძლება გამოვიყენოთ ინვესტიციები, საექსპორტო-საიმპორტო სისტემები, ტექნოლოგიური სიახლეები და სხვა, რაც გლობალიზაციის ელემენტებს შეადგენს და მისი გამოძახილია.

გამოდის, რომ გლობალიზაციასაც გააჩნია ლოკალური მიდგომები და სვლები, რაც ეკონომიკური მექანიზმის აუცილებელი

ნაწილებია. როგორც მიჩნეულია, გლობალიზაციაც ხომ ეკონომიკურ კატეგორიად ყალიბდება.

გლობალიზაციას სხვადასხვა მიმართულებები და მოდიფიკაციები გააჩნია, ერთ-ერთია ზონალური, რეგიონული გლობალიზაცია, მაგ. ე.წ. „თავისუფალი ეკონომიკური ზონა“, რომელშიც ბევრი ფარული ელემენტია ჩადებული და რომლის აღიარება და დაშვება ყველგან და ყოველთვის როდია გამართლებული.

უკანასკნელ ხანს საქართველოშიც გამოუჩნდა ამ მიმართულებას მომხრეები, მაგრამ გადაჭრით უნდა ითქვას, რომ თავისუფალი ეკონომიკური ზონების შემოღება ჩვენთან არავითარ შემთხვევაში არ არის მისაღები. იგი ზიანის მეტს არაფერს მოიტანს, თანაც პოლიტიკურ დაძაბულობას შექმნის. როდესაც ამ მოსაზრებას ვაყალიბებ მხედველობაში ვღებულობ: გეოპოლიტიკურ ვითარებასა და ძალხაზებს; ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ადათ-წესებსა და ტრადიციებს; ახლანდელ და პროგნოზირებად ეკონომიკურ სიტუაციას და მის ჩამოყალიბებულ მექანიზმებს, თავისი სირთულეებით; სოციალურ და დემოგრაფიულ სიტუაციას; უკვე დაშვებულ შეცდომებს, რომელიც ეხება სამხარეო დაყოფას; სახელმწიფო მენეჯმენტის სისუსტეს და სხვ.

ისეთ პატარა ქვეყანას, როგორც საქართველო თავისუფალი ეკონომიკური ზონები არ სჭირდება, ეს უბიძგებს ქვეყნის მასშტაბით უმართავი სიტუაციისკენ და განსაკუთრებულად დასავამს დაღს სოფლის მეურნეობას, რომელსაც გააჩნია თავისი სპეციფიკა და პრიორიტეტები, რაც ყოველმხრივ დაცული და განმტკიცებული უნდა იქნას.

ამრიგად, საქართველო გლობალიზაციის დიდ წრედშია ჩართული, სადაც საჭიროა სწორი ორიენტაცია და გამართლებული სტრატეგია, ამავდროულად კი ქართული იმიჯისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება, რამაც თავის მხრივ კიდევ უფრო უნდა აამაღლოს ქვეყნის როლი მსოფლიო თანამეგობრობაში.

Georgia in a new World Order-Georgia and Globalization

O. Keshelashvili-

Doctor of Economic Sciences, professor,
Academician of the Georgian Academy
of Agricultural Sciences

Abstract (Internet Version)

The present article discusses meaning of a new world order which is closely connected with the process of integration. It has been observed that the process of integration in almost all spheres, and in economy particularly, was progressing in a rather slow pace facing difficulties, expanding, and gaining new controversial forms.

In developed countries, the process of integration in economy reached such high level that it changed its strategic directions and scales. The result of this was development of international corporations and unions.

The author also gives his personal attitude and definition of globalization, as well as identifies the place and role of Georgia in this system. It is underscored, that correct orientation and proven strategy in combination with Georgian national identity, will raise the image of our country in the global cooperation system.

2. აგრარული ეკონომიკა Agrarian Economy

ქვეყნის სოფლის მეურნეობაში მიმდინარე პროცესები

დალი სილაგაძე

ბიზნესის მართვის დოქტორი. აკ.წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული როფესორი

რეზიუმე

(ინტერნეტული ვერსია)

კორონავირუსმა გავლენა იქონია არა მარტო საქართველოს, არამედ მთელი მსოფლიოს ეკონომიკაზე. განსაკუთრებით შეფერხდა საზაფხულო სამუშაოები სოფლის მეურნეობაში, რისთვისაც მინისტრთა კაბინეტმა, ანტიკრიზისული გეგმიდან გამომდინარე, მიიღო ახალი სახელმწიფო პროგრამა "სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მესაკუთრეთა სტიმულირება".

ამდენად, მიმდინარე პროექტებს შეღავათიანი აგროკრედიტი; გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების თანადაფინანსების პროექტი; აგროდაზღვევა; დანერგე მომავალი; ჩაის პლანტაციების რეაბილიტაციის პროგრამა; აგროწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა; ახალგაზრდა მეწარმე; სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის თანადაფინანსების პროგრამა-დაემატა ახალი სახელმწიფო პროგრამა "სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მესაკუთრეთა სტიმულირება", რომლის დროული განხორციელება ხელს შეუწყობს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებას. ამისთვის კი აუცილებელია ფერმერთა ადგილებზე ინფორმირება.

ამჟამად, ქვეყნის წინაშე ბევრი მწვავე და მეტად აქტუალური პრობლემა დგას, რომელთა გადაწყვეტამ დადებითი გავლენა უნდა მოახდინოს სოფლის მეურნეობის შემდგომ განვითარებაზე.

კორონავირუსმა გავლენა იქონია არა მარტო საქართველოს, არამედ მთელი მსოფლიოს ეკონომიკაზე. განსაკუთრებით შეფერხდა საზაფხულო სამუშაოები სოფლის მეურნეობაში, რისთვისაც მინისტრთა კაბინეტმა, ანტიკრიზისული გეგმიდან გამომდინარე, მიიღო ახალი სახე-

ლმწიფო პროგრამა "სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მესაკუთრეთა სტიმულირება".

პროგრამა ითვალისწინებს სასოფლო-სამეურნეო საქონლისა და ხვნის მომსახურების ღირებულების სუბსიდირებას. პროგრამით გათვალისწინებული სუბსიდის მისაღებად საჭიროა, ფიზიკურ და იურიდიული პირებს საკუთრებაში ჰქონდეთ საჯარო რეესტრში რეგისტრირებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი.

პროგრამაში მონაწილეობა შეუძლიათ, ჯამურად, არანაკლებ 0.25 ჰა და არაუმეტეს 10 ჰა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების (გარდა სათიბ-საძოვრის კატეგორიის) რეგისტრირებული მიწის მესაკუთრეებს და პირებს, რომელთაც თანასაკუთრებაში გააჩნიათ ერთი საკადასტრო კოდით რეგისტრირებული არანაკლებ 0.25 ჰა და არაუმეტეს 10 ჰა მიწის ნაკვეთი (გარდა სათიბ-საძოვრის კატეგორიისა).

სუბსიდირება შეადგენს 1 ჰა-ზე 200 ლარს (ბარათზე დარიცხულ 200 ჟულას), 10 ჰა-ზე 2,000 ლარს.

თუ ბენეფიციარს საკუთრებაში ჯამურად გააჩნია არანაკლებ 0.25 ჰა და არაუმეტეს 10 ჰა მიწის ნაკვეთი(ები), სუბსიდის მოცულობა განისაზღვრება 200 ლარით-შესაბამისად, ბარათზე დარიცხული 200 ჟულით 1 ჰა მიწის ნაკვეთზე პროპორციული გადაანგარიშებით, ან/და თუ ბენეფიციარს თანასაკუთრებაში გააჩნია ერთი საკადასტრო კოდით რეგისტრირებული არანაკლებ 0.25 ჰა და არაუმეტეს 10 ჰა მიწის ნაკვეთი(ები), სუბსიდის მუცულობა განისაზღვრება თითოეულ თანასაკუთრებაში რეგისტრირებულ მიწის ნაკვეთზე 200 ლარით-შესაბამისად, ბარათზე დარიცხული 200 ჟულით 1 ჰა მიწის ნაკვეთზე პროპორციული გადაანგარიშებით.

ფერმერებს სს „ლიბერთი ბანკის“ პლასტიკურ ბარათებზე დაერიცხებათ ჟულები, 1 ჰა- 200 ლარი, 1 ჟულა=1 ლარს, შესაბამისად, 200 ჟულა. ბენეფიციარი მიიღებს საკუთრებაში არსებული დარეგისტრირებული მიწის მოცულობის შესაბამის სუბსიდიას, მაგალითად: თუ გაქვთ 0.25 ჰა- მიიღებთ 50 ლარს, თუ გაქვთ 10 ჰა მიიღებთ 2, 000 ლარს.

ბარათზე დარიცხული ჟულებით 0.25 ჰა და 1.25-მდე მიწის ფართობის მფლობელებს/თანამესაკუთრეებს სპეციალიზირებულ მაღაზიებში შეეძლება შეისყიდონ სასუქები,

მცენარეთა დაცვის ქიმიური/ბიოლოგიური საშუალებები, სათესლე და სარგავი მასალები.

1.25-დან 10 ჰა მიწის ნაკვეთის მფლობელები/თანამესაკუთრეები დამატებით შეძლებენ ხვნის მომსახურების მიღებას. ხვნის მომსახურების მიღება შესაძლებელია მხოლოდ შპს „სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკისა და სერვისების“ კომპანიის (ყოფილი შპს „მექანიზატორი“) სერვისცენტრებში, რომელიც ფუნქციონირებს საქართველოს ყველა რეგიონში (ჯამში 12). ხვნის საფასური შეადგენს 1 ჰა-ზე 150 ლარს (150 ჟულა).

მომსახურების საფასურის გადახდა მოხდება ბართზე დარიცხული ჟულებით, პოსტერმინალის გამოყენებით.

პროგრამით ისარგებლებს 200,000-ზე მეტი ფერმერი.

- 20 მაისიდან ფერმერმა უნდა მიმართოს სს „ლიბერთი ბანკის“ ნებისმიერ ფილიალს. სს „ლიბერთი ბანკი“ ფერმერს უსასყიდლოდ დაუმზადებს და გადასცემს ბართს. დარიცხული ჟულების რაოდენობის გადამოწმება ფერმერს/ბენეფიციარს შეეძლება ლიბერთი ბანკის ცხელ ხაზზე (2555500) ან ბანკის ოფიციალურ ვებგვერდზე პირადი საიდენტიფიკაციო მონაცემების შეყვანით. ინფორმაცია ხელმისაწვდომი იქნება 20 მაისიდან, ეტაპობრივად www.libertybank.ge/ka/

აგრობარათებზე დარიცხული ჟულების გამოყენების ბოლო ვადაა 2021 წლის 20 მაისი.

თუ მიწა ფერმერს საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში რეგისტრირებული არ აქვს, პროგრამაში მონაწილეობას ვერ მიიღებს. ფერმერს პროგრამაში ჩართვა და დახმარების მიღება შეუძლია ნაკვეთის რეგისტრაციის გაფორმების შემდეგ. რეგისტრაციის მომდევნო თვიდან ფერმერმა, ბარათის მისაღებად, უნდა მიმართოს ლიბერთი ბანკს. პროგრამის ბიუჯეტი შეადგენს 37 მლნ ლარს.

პროგრამაში მონაწილეობას და დიზელის შედავათთან ფასად მიღებას შეძლებენ სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთის მფლობელი ის ფიზიკური და იურიდიულ პირები, რომელთაც გააჩნიათ საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში საკუთრებად რეგისტრირებული არანაკლებ 0.25 ჰა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი, გარდა საძოვარისა, ან პირები, რომლებიც მოახდენენ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების პირველად რეგისტრაციას და დაზუსტებას. პროგრამით

მოსარგებლე ფერმერებისთვის გათვალისწინებულია ერთ ჰექტარზე 150 ლიტრის, ხოლო 100 ჰა-ზე მეტი.

სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთზე, არაუმეტეს, 15000 ლიტრის ოდენობით საწვავის ფასდაკლების ბარათების გადაცემა.

ფერმერებისთვის ფასდაკლების ბარათის გადაცემა განხორციელდება იუსტიციის სახლების, იუსტიციის სახლების საზოგადოებრივი ცენტრებისა და სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტოს რეგიონული სამსახურების ოფისებში, ხოლო აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში, არსებულ მუნიციპალურ ცენტრებში. აგროდიზელის ფასდაკლების ბარათის მისაღებად უნდა გამოცხადდნენ მიწის ნაკვეთის მესაკუთრეები და თან უნდა იქონიონ პირადობის დამადასტურებელი მოწმობა. სხვა პირის გამოცხადების შემთხვევაში, პირს თან უნდა ჰქონდეს მიწის ნაკვეთის მესაკუთრის ნოტარიალურად დამოწმებული მინდობილობა.

2020 წლის მაისის მეორე ნახევრიდან, ეტაპობრივად დარიგდება ფასდაკლების ბარათები და მათი გამოყენება შესაძლებელი იქნება მიმდინარე წლის ბოლომდე. იურიდიული პირები ფასდაკლების ბარათის მიღებას შეძლებენ 1 ივნისიდან.

პროგრამაში ჩართულ ფერმერებს სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტოს რეგიონულ სამსახურებში, იუსტიციის სახელებსა და საზოგადოებრივ ცენტრებში დაურიგდებათ ავტოგასამართი კომპანიის („სოკარ ჯორჯია პეტროლეუმი“) ფასდაკლების ბარათები. აღნიშნული ბარათებით, პროგრამით მოსარგებლე ფერმერებს, შესაძლებლობა ექნებათ, დიზელის საწვავი, მიმდინარე წლის განმავლობაში, დიზელის ბრენდირებულ ავტოგასამართ სადგურებში ფიქსირებულ ფასზე, დაახლოებით, 1 ლარით ნაკლებ ფასად შეიძინონ. საწვავის შეძენა შესაძლებელი იქნება „სოკარ პეტროლეუმი-ჯორჯიას“ საბითუმო ბაზებიდან და ავტოგასამართი სადგურებიდან.

ფასდაკლების ბარათები იქნება სხვადასხვა ნომინალის; შესაბამისად, სურვილისამებრ განახორციელებთ სასურველი ოდენობის ბარათების გამოყენებას. 1 ივლისამდე ფერმერებს შესაძლებლობა ექნებათ გაანადღონ მხოლოდ 100 ლიტრის ოდენობის საწვავის ფასდაკლების ბარათები.

მიწის თანამესაკუთრების შემთხვევაში, აგროდიზელის ფასდაკლების ბარათების გაცემა შესაძლებელია ერთ-ერთ თანამესაკუთრეზე, რომელსაც თან უნდა ჰქონდეს სხვა თანამესაკუთრეთა ნოტარიალურად დამოწმებული მინდობილობა.

სუბსიდირება შეადგენს 1 ჰა-ზე გაანგარიშებით 150 ლიტრი დიზელის შეღავათიან ფასად შეიძენას; 10 ჰა-ზე 1500 ლიტრის შეღავათიან ფასად შეიძენას; ამგვარი დაანგარიშებით 100 ჰა-ს ჩათვლით.

100 ჰა და მეტი მიწის ფართობის მესაკუთრები/თანამესაკუთრები შეღავათიან ფასად შეიძენენ არაუმეტეს 15000 ლიტრ დიზელს.

საბიუჯეტო სახსრები პროგრამისთვის არ იხარჯება. ფერმერებს, ჯამურად, დიზელის შესყიდვისას ექნებათ 40 მლნ ლარამდე შეღავათი.

200,000-ზე მეტი ფერმერი შეძლებს ისარგებლოს აღნიშნული პროგრამით.

ამდენად, მიმდინარე პროექტებს შეღავათიანი აგროკრედიტი; გადამმუშავებელი და შემნახველი საწარმოების თანადაფინანსების პროექტი; აგროდაზღვევა; დანერგე მომავალი; ჩაის პლანტაციების რეაბილიტაციის პროგრამა; აგროწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა; ახალგაზრდა მეწარმე; სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის თანადაფინანსების პროგრამა-დაემატა ახალი სახელმწიფო პროგრამა "სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მესაკუთრეთა სტიმულირება", რომლის დროული განხორციელება ხელს შეუწყობს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებას. ამისთვის კი აუცილებელია ფერმერთა ადგილებზე ინფორმირება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ინტერნეტმასალები:

- ა) ახალი სახელმწიფო პროგრამა "სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მესაკუთრეთა სტიმულირება".
- ბ) 2019 წლიური ანგარიში, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.

Processes in the country's agriculture

Dali Silagadze-

Doctor of Business Administration. Ak. Associate Professor
of Tsereteli State University

Abstract (Internet Version)

COVID-19 or Coronavirus has affected not only Georgia but also the world economy. Summer work in agriculture has been particularly hampered, with the Cabinet of Ministers adopting a new state program "Stimulating Agricultural Land Owners" based on an anti-crisis plan. Thus, the current projects are preferential agro-credit; Co-financing project for processing and storage enterprises; Agricultural insurance; Introduce the future; Tea Plantation Rehabilitation Program; Agro-production support program; Young entrepreneur; Agricultural machinery

Co-financing program-A new state program "Stimulating Agricultural Land Owners" has been added, the timely implementation of which will facilitate the production of agricultural products. For this, it is necessary to inform the farmers on the spot.

მეურნეობების დაფინანსები ახალი შესაძლებლობები

დალი სილაგაძე
ბიზნესის მართვის დოქტორი, აკ.წერეთლის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასცირებული პროფესორი

რეფერატი (ინტერნეტული ვერსია)

შეღავათიანი აგროკრედიტის პროექტი წლიდან წლამდე სახეს იცვლის, გარკვეულ მოდიფიკაციას გადის რეალობიდან გამომდინარე. დღეს შეცვლილია რეალობა ბანკებში; გაიზარდა საპროცენტო განაკვეთი, იმისთვის, რომ მეტი შესაძლებლობა ჰქონდეს აგროსასურსათო სექტორს და აგროსასურსათო ბიზნესს. ეს არის ახალი შესაძლებლობები, რომელიც კრიზისის დროს ჩნდება ფერმერებისთვის სოფლის მეურნეობაში. ჩვენი მოსახლეობის, დაახლოებით, 39 %-ია სოფლის მეურნეობაში ჩართული. ამ პერიოდის განმავლობაში ადამიანები მიუბრუნდნენ სოფელს, თავიანთ ნაკვეთებს და მათ სჭირდებათ შესაძლებლობები იმისათვის, რომ თავიანთ მიწებზე, რეგისტრირებულ მიწებზე შეძლონ სასოფლო-სამეურნეო წარმოება.

ამდენად, იმედს ვიტოვებთ მეურნეობებისთვის და ფერმერებისთვის გათვალისწინებული აგროკრედიტები პრაქტიკულად განხორციელდება, ეს არის ახალი შესაძლებლობები, და ეს შესაძლებლობები გამოყენებული უნდა იქნეს აგროსასურსათო სექტორის გაძლიერებისათვის

უნივერსალური პროგრამა, რომელიც ხორციელდება 2013 წლიდან, ეს არის აგროკრედიტის პროგრამა. შეღავათიანი აგროკრედიტის პროექტი წლიდან წლამდე სახეს იცვლის, გარკვეულ მოდიფიკაციას გადის რეალობიდან გამომდინარე. დღეს შეცვლილია რეალობა ბანკებში; გაიზარდა საპროცენტო განაკვეთი, იმისთვის, რომ მეტი შესაძლებლობა ჰქონდეს აგროსასურსათო სექტორს და აგროსასურსათო ბიზნესს. ეს არის ახალი შესაძლებლობები, რომელიც კრიზისის დროს ჩნდება ფერმერებისთვის სოფლის მეურნეობაში. ჩვენი მოსახლეობის, დაახლოებით, 39 %-ია სოფლის მეურნეობაში ჩართული. ამ პერიოდის განმავლობაში ადამიანები მიუბრუნდნენ სოფელს, თავიანთ ნაკვეთებს და მათ სჭირდებათ შესაძლებლობები იმისათვის

თვის, რომ თავიანთ მიწებზე, რეგისტრირებულ მიწებზე შეძლონ სასოფლო-სამეურნეო წარმოება.

აგრარულ წარმოებაში ეკონომიკური ზიანის შესამცირებლად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო კომპლექსური ღონისძიებების გატარებას იწყებს.

საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა ანტიკრიზისული გეგმა წარადგინა. გეგმის თანახმად, ახალი კორონავირუსის გავრცელებით შექმნილი ვითარებით გამოწვეული ეკონომიკური ზიანის შესამცირებლად, სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობაში ჩართულ ფერმერებსა და მეწარმეებს შესაძლებლობა ეძლევათ სახელმწიფოსგან მნიშვნელოვანი მხარდაჭერა მიიღონ. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ უმოკლეს დროში შემუშავდა ახალი პროექტები; არსებული რეალობის გათვალისწინებით, გარკვეული ცვლილებები განხორციელდა მიმდინარე პროექტებშიც.

პროექტის „შეღავათიანი აგროკრედიტი“ ფარგლებში, ერთწლიანი კულტურების მოყვანის მიმდინარე ხარჯების დაფინანსების მიზნით გაიცემა კრედიტები, რომლის სავარაუდო მოცულობა 50,000,000 ლარი იქნება. სახელმწიფო სრულად დააფინანსებს სესხების 6 თვის საპროცენტო განაკვეთს, ხოლო ფერმერებს შესაძლებლობა ეძლევათ სესხის ძირითადი თანხა გადაიხადონ მიღებული მოსავლის რეალიზაციის შემდეგ. 2020 წელს პროგრამით ისარგებლებს დაახლოებით 5,000 ბენეფიციარი.

„შეღავათიანი აგროკრედიტის“ ძირითადი საშუალებების კომპონენტში იზრდება თანადაფინანსების პროცენტი (8%-ის ნაცვლად 11%), იზრდება ლიზინგის თანადაფინანსების პროცენტიც (9%-ის ნაცვლად 12 %).

შემუშავდა ახალი ქვეკომპონენტი სასურსათო მრეწველობის, მათ შორის, ყურძნის გადამამუშავებელი წარმოება, პურისა და პურპროდუქტების წარმოება და მაკარონის ნაწარმის წარმოება, დაფინანსებისთვის. სახელმწიფო სესხის საპროცენტო განაკვეთის თანადაფინანსებას მოახდენს წლიური 10%-ის მოცულობით 24 თვის განმავლობაში. ასევე პროექტს ემატება აგროლიზინგის ქვეკომპონენტი სასურსათო მრეწველობის დაფინანსებისათვის, სადაც სახელმწიფო თანადაფინანსება იქნება 12%, 24 თვის განმავლობაში. 2020 წელს, პროგრამის ფარგლებში, ფერმერებზე გაცემული სესხების ჯამური სავარაუდო მოცულობა იქნება 25,000,000 ლარი.

პროექტს ემატება მეორადი უზრუნველყოფის კომპონენტი. მეხორცული მიმართულების მეცხოველეობისათვის საბრუნავი საშუალებებისათვის გაცემულ სესხებზე, კომპონენტის ფარგლებში გაცემული ყოველი ახალი სესხის ძირითადი თანხის მთლიანი მოცულობის არაუმეტეს 50%-ის მეორადი უზრუნველყოფა მოხდება სახელმწიფოს მიერ სესხის ან მისი პირველი ტრანშის გაცემიდან მომდევნო 18 თვის განმავლობაში.

სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით, იწყება „მერძეეობის დარგის მოდერნიზაციის და ბაზარზე წვდომის სახელმწიფო პროგრამის“ განხორციელება. პროგრამის ფარგლებში დაგეგმილია სოფლად რძის მცირე წარმოების განვითარების ხელშეწყობა. 2020 წელს პროგრამის ფარგლებში დაიხარჯება 3 მილიონი ლარი. პროგრამით ისარგებლებს 60-მდე ფერმერი.

„ხორბლის იმპორტის სუბსიდირების სახელმწიფო პროგრამის“ ფარგლებში, სახელმწიფო 2020 წლის 15 მაისის ჩათვლით, საქართველოში იპორტირებული ხორბლის რეალიზებისას წარმოქმნილ ფასთა შორის სხვაობის სუბსიდირებას მოახდენს. პროგრამის ბიუჯეტი შეადგენს 5.2 მლნ ლარს.

ცვლილებები განხორციელდა „აგროდაზღვევის“ სახელმწიფო პროგრამაში. პროგრამა სამწლიანი გახდა. მრავალწლიანი კულტურების დაზღვევის შემთხვევაში, ფერმერებს შესაძლებლობა ეძლევათ საკუთარი მოსავალი სამი კალენდარული წლით დაზღვიონ. 2020 წლის ბიუჯეტი შეადგენს 9 მილიონ ლარს.

სამინისტრო აახლებს „აგროწარმოების ხელშეწყობის პროგრამას“, რომელიც მოიცავს სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდას და დახურულ გრუნტში სოფლის მეურნეობის პირველადი წარმოების ზრდის ხელშეწყობას. პროგრამის საბიუჯეტო თანადაფინანსების ჯამური თანხა შეადგენს 10,000,000 ლარს. პროგრამის ფარგლებში სავარაუდოდ დაფინანსდება 200 ტრაქტორი, 80 000 კვ/მ სათბური და 400 ჰა მიწის ფართობზე მოეწყობა სარწყავი სისტემა.

სამინისტროს ინიციატივით და საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით, წყალმომხმარებელი ფიზიკური და იურიდიული პირები, 2020 წელს სრულად თავისუფლდებიან სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების

სამელიორაციო მომსახურებისათვის დადგენილი საფასურის გადახდისაგან.

გარდა ამისა, ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს ასევე სრულად ჩამოეწერებათ შპს „საქართველოს მელიორაციის“ მიმართ არსებული 8 000 000 ლარამდე ოდენობის დავალიანება, რომელიც 2012-2019 წლებში სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების სამელიორაციო მომსახურების შედეგად წარმოიქმნა.

„შელავათიანი აგროკრედიტით“ სარგებლობა შეუძლიათ საქართველოს მოქალაქე ფიზიკურ და საქართველოს კანონმდებლობით რეგისტრირებულ იურიდიულ პირებს. ბენეფიციარი რეგისტრირებული უნდა იყოს ფერმერთა/ფერმათა რეესტრში.

„შელავათიანი აგროკრედიტის“ მიღების სურვილით პირს შეუძლია მიმართოს პროექტში ჩართულ 12 ბანკს, ხოლო შელავათიანი აგროლიზინგით სარგებლობის სურვილით, მიმართოს პროექტში ჩართულ 4 სალიზინგო კომპანიას.

დაინტერესებულ პირს შეუძლია მიმართოს პროექტში ჩართულ ნებისმიერ საფინანსო ინსტიტუტს, რომელიც განიხილავს განაცხადს. თუ პოტენციური მსესხებელი აკმაყოფილებს პროექტით დადგენილ პირობებს და ბანკის/სალიზინგო კომპანიის მიერ დადგენილ მოთხოვნებს, საფინანსო ინსტიტუტი გასცემს შელავათიან აგროკრედიტს/აგროლიზინგს და ბენეფიციართან აფორმებს ყველა საჭირო დოკუმენტს, რის შემდეგაც, სააგენტო ახდენს სესხის/ლიზინგის თანადაფინანსებას.

2020 წელს პროექტის „შელავათიანი აგროკრედიტი“ ბიუჯეტი 74 მლნ ლარია. ანტიკრიზისული ღონისძიებების ფარგლებში პროექტისთვის დამატებით გამოიყო 7.5 მლნ ლარი.

ამდენად, იმედს ვიტოვებთ მეურნეობებისთვის და ფერმერებისთვის გათვალისწინებული აგროკრედიტები პრაქტიკულად განხორციელდება, ეს არის ახალი შესაძლებლობები, და ეს შესაძლებლობები გამოყენებული უნდა იქნეს აგროსასურსათო სექტორის გაძლიერებისათვის.

New opportunities for financing farms

Dali Silagadze-

Doctor of Business Administration. Ak. Associate Professor
of Tsereteli State University

Abstract (Internet Version)

The Preferential Agrocredit Project changes from year to year, undergoing some modifications based on reality. Today the reality in banks has changed; The interest rate has been increased in order to have more opportunities for the agri-food sector and agri-food business. These are new opportunities that arise for farmers in agriculture during the crisis. Approximately 39% of our population is engaged in agriculture. During this period, people returned to the village, their plots, and they needed opportunities to produce agricultural land on their lands, registered lands.

Thus, we hope that the agro-credits provided for farms and farmers will be practically implemented, these are new opportunities, and these opportunities should be used to strengthen the agri-food sector.

ხორბლის ბაზრის განვითარების შესაძლებლობები

მანანა შალამბერიძე-

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოსირებული პროფესორი,

ზეინაბ ახალაძე-

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოსირებული პროფესორი

რეზიუმე

(ინტერნეტული ვერსია)

საქართველოს ეკონომიკურ განვითარებაში, ისევე როგორც ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკურ წარმატებაში, აგრარულ სფეროს მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს, მაგრამ არსებობს გარკვეული პრობლემები. რომლის მოგვარებისათვის სახელმწიფო და ამ სფეროს წარმომადგენლები ცდილობენ მოძებნონ გზები მათ დასარეგულირებლად. სადაც წამყვან ადგილს დაიჭერს მარცვლეულის, კერძოდ ხორბლის წარმოება. მისი ბაზრის განვითარებაში განსაკუთრებული როლის შესრულება შეუძლია სუბსიდირებას. საქართველოში მხოლოდ ამ გზით შეძლებენ ხორბლის მწარმოებელი და გადამამუშავებელი დარგები არსებობას და, მაშასადამე, მოსახლეობის ადგილობრივი წარმოების პროდუქტით მომარაგებას. ხორბლის წარმოების უფლების მოსაპოვებლად აუცილებელი მოთხოვნაა, რომ პროდუქტი მსოფლიო ბაზარზე იყოს კონკურენტუნარიანი. თუ ხორბალი კონკურენტუნარიანი არ არის, აღნიშნულის მიღწევა შესაძლებელია ხელოვნურად—სუბსიდირების გზით.

დასკვნა. ამრიგად, საქართველოსთვის ხორბლის ბაზრის განვითარება ნიშნავს ქვეყნის ეკონომიკის წინსვლას, ხელსაყრელი პირობების შექმნას ხორბლის მწარმოებელთათვის კოოპერატივების ჩამოყალიბებისა და მათი ინტეგრაციისათვის, რაც წარმატებული საქმიანობის გარანტიას შექმნის

აგრარული სფერო წარმოადგენს საქართველოს ეკონომიკის ერთ-ერთ ყველაზე პერსპექტიულ მიმართულებას ქვეყნის ეკონომიკაში წვლილის შეტანით, საგარეო ვაჭრობიდან მიღებული წმინდა შემოსავლის, დასაქმებისა და სიღარიბის შემცირების თვალსაზრისით. აგროსფეროში ინვესტირება ეს არის ქვეყნის მომავალში ინვესტირება. საარსებო გარემოს შეცვლა, ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება. მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ დღესდღეობით სოფლის მეურნეობის წვლილი გაცილებით მნიშვნელოვანია, უბრალოდ მას განვითარების დაწყება დაბალი დონიდან უწევს. რაც კომ-

პლექსურ მიდგომას მოითხოვს. მის განვითარებაში ჩართულები არიან ფერმერები და მთავრობა, მაგრამ საჭიროა მთლიანი საზოგადოების ჩართვა, რადგან მოულოდნელმა პანდემიამ კიდევ უფრო გაართულა სასურსათო სისტემების წინაშე არსებული მდგომარეობა. სისტემა დადგა რთული ამოცანების წინაშე და გამოიკვეთა რომ, ქვეყნებმა თავად უნდა აწარმოოს სასურსათო თუ სხვა სტრატეგიული დანიშნულების პროდუქცია და გაზარდონ ქვეყნის თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტები. უნდა მოხდეს ხორბლის ბაზრის ფორმირება და დარეგულირდეს ხელშეშლელი პრობლემები. კერძოდ

1. მოხდეს მარცვლეულ კულტურებზე ფასების მნიშვნელოვანი ცვლილება.
2. ამოქმედდეს მარცვლეულის წარმოების განვითარების სახელმწიფო პროგრამები,
3. ამოქმედდეს ფერმერთა სუბსიდირებისა და ექსპორტის წახალისების სისტემა,
4. მოხდეს ფერმერული მეურნეობებისა და კოოპერატივების ჩამოყალიბება.

ფერმერული მეურნეობები დღეს ძალზე მცირეა. მცირეა წარმოების მოცულობები, დიდია დანახარჯები და რეალიზაციით მიღებული შემოსავლები მარტივ აღწარმოებასაც ვერ უზრუნველყოფს, გაფანტულია და არაორგანიზებულად გამოიყენება მატერიალური, შრომითი და ფინანსური რესურსები, გაართულებულია პროდუქციის აღრიცხვა, შეუძლებელია ხარისხზე კონტროლი და სხვა.

პრობლემის გადასაწყვეტად აუცილებელია განხორციელდეს სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულის სახელმწიფო შეკვეთები, განვითარდეს აგრობირჟები, საბითუმო ვაჭრობა. სასურველია სახელმწიფომ ხელი შეუწყოს სასაწყობო მეურნეობებისა და წისქვილკომბინატების ამოქმედებას, შეღავათიანი კრედიტებით. ეს განაპირობებს ხორბალზე მაღალ საბაზრო ფასს, რაც თავის მხრივ დამატებითი შემოსავლებისა და ინვესტიციების მიღების წყარო იქნება; ადგილობრივი ბაზრის საკუთარი პროდუქტებით გაუჯერებლობა, ბუნებრივია, იმპორტის გადიდების აუცილებლობას იწვევს. ექსპორტ-იმპორტის მონაცემებს თუ გავითვალისწინებთ, ხორბალზე ძირითადი მოთხოვნის დაკმაყოფილება იმპორტის ხარჯზე ხდება. შესასწავლი ბაზრის სტრუქტურაში 80%-ზე მეტი იმპორტული პროდუქციაა. ბოლო წლებში ხორბლის მოსავლიანობა საქართველოში არათანაბარია, მაგრამ მეტნაკლებად ზრდადი ტენდენციით ხასიათდებოდა და 2015-2016 წლებში დაფიქსირდა ბოლო ათწლეულის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი-ერთ ჰექტარზე 2,6 ტონის ოდენობით. ამის მიუხედავად,

ხორბლის საპექტარო მოსავლიანობა ქვეყანაში უფრო დაბალია ვიდრე დანარჩენ მსოფლიოში. ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე საქართველო ხორბალზე მოთხოვნილებას ვერ აკმაყოფილებდა. ბოლო წლების მონაცემებით, თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი 8-18 %-ის ფარგლებში მერყეობდა და საქართველოში, სადაც სასურსათო ხორბალზე მოთხოვნილება 650-700 ათას ტონას შეადგენს, შეინიშნება ნათესების შემცირების ტენდენცია, რაც დარგისადმი უწყურადღებობით შეიძლება აიხსნას. მაგრამ საჭიროა ხორბლის ბაზრის განვითარების საფუძველი გახდეს ადგილობრივ ბაზარზე კონკურენციის დამკვიდრება;

ხორბლის ბაზრის განვითარებაში განსაკუთრებული როლის შესრულება შეუძლია სუბსიდირებას. საქართველოში მხოლოდ ამ გზით შეძლებენ ხორბლის მწარმოებელი და გადამამუშავებელი დარგები არსებობას და, მაშასადამე, მოსახლეობის ადგილობრივი წარმოების პროდუქტით მომარაგებას. ხორბლის წარმოების უფლების მოსაპოვებლად აუცილებელი მოთხოვნაა, რომ პროდუქტი მსოფლიო ბაზარზე იყოს კონკურენტუნარიანი. თუ ხორბალი კონკურენტუნარიანი არ არის, აღნიშნულის მიღწევა შესაძლებელია ხელოვნურად – სუბსიდირების გზით.

ფერმერთა გათვლებით და შემოთავაზებული რეკომენდაციების გათვალისწინებით, შესაძლებელია 120 ათას ტონაზე მეტი ხორბლის წარმოება, რაც საკუთარი წარმოების პურპროდუქტებზე ხელმისაწვდომობას მინიმუმ 6 თვემდე მაინც გაზრდის; ეს გამოიწვევს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების გაყიდვებიდან მიღებული შემოსავლების 18- 20%-მდე გადიდებას. შესაბამისად ქართული ხორბლის საფასო კონკურენტუნარიანი იქნება. როგორც ჩანს, საქართველომ კონცენტრირება ნიშური, ხარისხიანი ხორბლის წარმოებაზე უნდა მოახდინოს ევროკავშირის ბაზრებზე გაყიდვის პერსპექტივით. ქართული ხორბლის საერთაშორისო, მათ შორის ევროპის ბაზარზე, გატანა საკმაოდ შეზღუდულია სათანადო სტანდარტებისა და ტექნოლოგიების დაუცველობის გამო. კონკურენციის ერთ-ერთი შემზღუავი ფაქტორია, ასევე პროდუქტის დივერსიფიკაციის დაბალი დონე, რაც ძირითადად გამოწვეულია მცირემიწიანობითა და დანაწევრებული ნაკვეთების არსებობით. ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, გამოიწვევს ხორბლის მცირე მოცულობით წარმოებას. ხორბლის საერთაშორისო ბაზარზე ექსპორტიორებისგან პროდუქციის დიდი მოცულობების სტაბილურ მიწოდებას ითხოვენ, რასაც ქართული ხორბლის მწარმოებლები ვერ აკმაყოფილებენ. ამ პროცესის მოწესრიგება შესაძლებელია ბიზნესზე ორიენტირებული კოოპერატივების

განვითარებით. კოოპერატივის არსებობა, ცალსახად გააადვილებს მომწოდებელთან ურთიერთობას.

დასკვნა. ამრიგად, საქართველოსთვის ხორბლის ბაზრის განვითარება ნიშნავს ქვეყნის ეკონომიკის წისვლას, ხელსაყრელი პირობების შექმნას ხორბლის მწარმოებელთათვის კოოპერატივების ჩამოყალიბებისა და მათი ინტეგრაციისათვის, რაც წარმატებული საქმიანობის გარანტიას შექმნის.

გამოყენებული ლიტერატურა.

1. ჟურნალი – აგრარული საქართველო 2020 20.05
2. წყარო: faostat (2017 წლის 4 ივლისის მონაცემებით)
საქსტატი (2017 წლის 4 ივლისის მონაცემებით)

The opportunities for the development of the wheat market

Manana Shalamberidze-
Akaki Tsereteli State University
Associate Professor,
Zeinab Akhaladze-
Akaki Tsereteli State University
Associate Professor

Abstract (Internet version)

In the economic development of Georgia, as well as in the economic success of any country, the agro sector occupies an important place, but there are some problems. To solve which the state and the representatives of this field are trying to find ways to regulate them. Where the leading place will be taken by the production of cereals, in particular wheat, and subsidies can play a special role in the development of the market. Only in this way will wheat production and processing industries be able to exist in Georgia and, therefore, supply the population with locally produced products. In order to gain the right to produce wheat, it is necessary for the product to be competitive in the world market. If wheat is not competitive, it can be achieved artificially through subsidies.

Conclusion. Thus, the development of the wheat market for Georgia means the growth of the country's economy, the creation of favorable conditions for wheat producers to establish cooperatives and their integration, which will guarantee a successful business.

3. კვების მრეწველობა Food Industry

ჰიდრატოპექტინის გამოყენება რძემჟავა პროდუქტებში

ე. ედიბერიძე –
ტექნოლოგიის აკადემიური
დოქტორი,
ლ. კოტორაშვილი –
ტექნოლოგიის აკადემიური
დოქტორი,
მ. ორმოცაძე –
ტექნოლოგიის აკადემიური
დოქტორი,
ნ. ლომსაძე –
მიკრობიოლოგი

რეზიუმე (ინტერნეტული ვერსია)

დამუშავებულია რძემჟავა პროდუქტების კონსისტენციისა და მდგრადობის გასაუმჯობესებლად მათში დანამატის სახით ჰიდრატოპექტინის (ყურძნის გადამუშავების ნარჩენებიდან მიღებული) გამოყენება. ყურძნის პექტინოზანი ნივთიერებები სხვა სამრეწველო ნივთიერებებიდან მიღებული პექტინებისგან განსხვავდება დაბალი მეტოქსილირების ხარისხით და ამიტომ ყურძნის გადამუშავების ნარჩენები წარმოადგენს საუკეთესო ნედლეულს სამკურნალო-პროფილაქტიკური დანიშნულების ექსტრაქტების დასამზადებლად.

ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური აღორძინების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ადგილობრივი ნედლეული რესურსების

რსების გამოყენება ბაზაზე ძლიერი სამრეწველო პოტენციალის შექმნა.

რძემჟავა პროდუქტები ჯანმრთელი და ავადმყოფი ადამიანების, ბავშვებისა და ხანდაზმულების კვების რაციონის მნიშვნელოვანი და საჭირო კომპონენტებია, ისინი ხასიათდებიან დიეტური და სამკურნალო თვისებებით.

აღსანიშნავია, რომ რძემჟავა პროდუქტები ფაქტობრივად საკვების ერთადერთი სახეობაა, რომლის მეშვეობით ადამიანი იღებს დიდი რაოდენობით მიკროორგანიზმების ცოცხალ სასარგებლო კულტურებს - ბაქტერიებს.

ცნობილია, რომ რძემჟავა ბაქტერიები გამოყოფენ რძემჟავას, რომელიც ხელს უწყობს ნივთიერებათა ცვლის პროცესების ნორმალურად წარმართვას, ახშობს კუჭნაწლავის მავნე მიკროფლორის განვითარებას და სპობს ლპობის ბაქტერიებს.

სასმელი იოგურტი რძემჟავა პროდუქტია, რომელიც მზადდება ნატურალური ან ალდგენილი ნორმალიზებული, პასტერიზებული რძისაგან თერმოფილური რძემჟავა სტრეპტოკოკისა და ბულგარული ჩხირის სუფთა კულტურაზე დამზადებული დედოს გამოყენებითა და ხილ-კენკროვანი ნატურალური წველების დამატებით.

დაბალცხიმიანი, სხვადასხვა გემური და ხილის შემავსებლებით რძემჟავა სასმელების ასორტიმენტის წარმოების გაფართოება შეუძლებელია მათი ხარისხის და მდგრადობის ამაღლების გარეშე შენახვის პერიოდში.

იოგურტი, ისევე როგორც სხვა რძემჟავა პროდუქტები, შენახვის დროს მიმდინარე ფიზიკო-ქიმიური და მიკრობიოლოგიური ცვლილებების გამო კარგავს თავის პირვანდელ თვისებებს: ვითარდება მიკროფლორა, მატულობს მჟავიანობა, გამოიყოფა შრატი, რაც საბოლოო ჯამში იწვევს პროდუქტის კონსისტენციის გაუარესებას, იოგურტის ხარისხის მდგრადობისა და შესაბამისად შენახვის ვადის გაზრდის მიზნით გამოყენებული იქნა ჩვენს მიერ წარმოებული ჰიდროპექტინი, რაც საშუალებას იძლევა ნაკლები დანახარჯებით გაუმჯობესდეს იოგურტის ხარისხი და გაიზარდოს მისი შენახვის ვადები.

პექტინოვანი ნივთიერებები მაღალმოლეკულური პოლისაქარიდებია, რომლებიც სხვადასხვა ფორმით (ხსნადი და უხსნადი) მოიპოვება თითქმის ყველა მცენარეში, შაქრებისა და ორგანული მჟავების თანაობისას მათ გააჩნიათ ლაბის წარმოქმნის უნარი და ასრულებენ ემულგატორ-შემასქელებელ ფუნქციას, აგრეთვე მათ გააჩნიათ კომპლექსწარმომქმნელი თვისებები, ადამიანის ორგანიზმიდან მძიმე მეტალების, რადიოაქტიური ნივთიერებებისა და სამკურნალო საშუალებების ნარჩენების გამოტანის უნარი.

ყურძნის პექტინოვანი ნივთიერებები სხვა სამრეწველო ნივთიერებებიდან მიღებული პექტინებისგან განსხვავდება დაბალი მეტოქსილირების ხარისხით და ამიტომ ყურძნის გადამუშავების ნარჩენები წარმოადგენს საუკეთესო ნედლეულს სამკურნალო-პროფილაქტიკური დანიშნულების ექსტრაქტების დასამზადებლად. აგრეთვე აღსანიშნავია ისიც, რომ ჰიდროპექტინის უპირატესობა მშრალ პექტინთან შედარებით მდგომარეობს მის დაბალ თვითღირებულებაში და ტექნოლოგიურად უფრო მარტივია მის კვების პროდუქტებში გამოყენება. შევისწავლეთ ჰიდროპექტინის ფიზიკო-ქიმიური მაჩვენებლები, მათი გავლენა რძეზე, რძემჟავა პროდუქტების ფიზიკო-ქიმიურ, მიკრობიოლოგიურ და ორგანოლექტიკურ მაჩვენებლებზე. ზუსტდებოდა იოგურტის წარმოქმნის ტექნოლოგიური პარამეტრები ჰიდროპექტინის გამოყენებით და აგრეთვე მათი შენახვის ვადები.

ჩატარებული გამოკვლევების შედეგად დადგინდა, რომ ჰიდროპექტინის დამატება რძემჟავა სასმელის ცილების სტაბილიზაციისათვის უნდა მოხდეს შედეგებულ რძეში, ამ დროს ყველაზე მოხერხებული აღმოჩნდა ჰიდროპექტინის დამატება წინასწარ გამდნარ ხილ-კენკროვან ან შაქრის ვაჟინში, რომელიც ემატება რძემჟავა სასმელს დანამატის სახით, ჰიდრატოპექტინის განსაზღვრული რაოდენობა (0,3-0,5% წარმოებული მასის) შეგვაქვს ხილ-კენკრის ან შაქრის ვაჟინში (სახაროზის შემცველობა 66%), რომელიც უნდა დაემატოს იოგურტს, კარგი არევის შემდეგ ვაჟინს აცხელებენ 80⁰ ტემპერატურამდე 5-6 წუთის დაყოვნებით აცივებენ შენადელის

ტემპერატურამდე (40+2)0C და შეაქვთ შედედებულ რძეში, რომელიც განკუთვნილია იოგურტისთვის.

იოგურტის წარმოება ხილ-კეკროვანი ვაჟინით და ჰიდროპექტინით ხდება რეზერვუარული ხერხით.

ამრიგად, ჩვენს მიერ დამუშავდა იოგურტის წარმოების ტექნოლოგია ჩვენს მიერვე მიღებული ჰიდროპექტინის გამოყენებით.

იოგურტში ჰიდროპექტინის დამატებამ 0,3-0,5 %-ის ოდენობით გააუმჯობესა მისი ორგანოლეპტიკური და მიკრობიოლოგიური მაჩვენებლები, გაახანგრძლივა შენახვის ვადა და იძლევა საგრძნობ ეკონომიკურ ეფექტს.

ლიტერატურა:

1. კვების პროდუქტების ტექნიკური მიკრობიოლოგია ე. ედიბერიძე, ნ. ლომსაძე; [რედ. ნ. ბეგიაშვილი].- ცენტრალური ბიბლიოთეკა საცავი 01663.1(02) / 6 990094
2. რძისა და რძის პროდუქტების მიკრობიოლოგიური და ქიმიური კვლევის მეთოდური მითითებები ე. ედიბერიძე, ნ.ლომსაძე ; [რედ. ჟ. ხომასურიძე].
3. რძე და რძის პროდუქტების ტექნოლოგია: ე. ედიბერიძე, ნ. ლომსაძე ; [რედ. ჟ. ხომასურიძე].
4. Givens I. (Ed.) Milk and Dairy Foods: Their Functionality in Human Health and Disease-Academic Press, 2020. — 427 p. — ISBN 978-0-12-815603-2.

Use of hydratopectin in lactic acid products

E. Ediberidze -
Academic Doctor of Technology,
L.Kotorashvili -
Academic Doctor of Technology,
M.Ormotsadze -
Academic Doctor of Technology,
N. Lomsadze -
Microbiologist

Abstract (Internet Version)

Hydratopectin (obtained from grape processing waste) has been treated as an additive to improve the consistency and stability of lactic acid products. Grape pectin differs from pectins derived from other industrial substances in the degree of low methoxylation, and therefore grape processing waste is the best raw material for the preparation of therapeutic-prophylactic extracts.

4.საკონსულტაციო ღარბაზი Consulting hall

სოფლის მეურნეობა კითხვებსა და პასუხებში

1. ხშირად კითხულობენ და ბევრს აინტერესებს მეცნიერთა შეფასება თუ რა ეტაპზე იმყოფება საქართველოს ეკონომიკა.

ეს კითხვა, ერთი შეხედვით მარტივი და ადვილად ასახსნელია, მაგრამ იგი ძალზე საინტერესოა და საკმაოდ რთული. ამასთან დაკავშირებით ასეთ განმარტებას მოგცემთ:

გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან, როდესაც ჩვენთან საბაზრო ეკონომიკამ დაიწყო ფეხის ადგმა, მას დიდი წინააღმდეგობები შეხვდა. ქვეყანას გაუჭირდა ძველი სტერეოტიპების ნგრევა და ახალი მიმართულებების გაგება. საბაზრო ეკონომიკას სჭირდებოდა გარდამავალი პერიოდის რბილად გავლა. ჩვენთან კი, ჩვეულ ამბიციურობაზე დაყრდნობით ხელი მიჰყვეს ე.წ. „შოკურ თერაპიას“ ეკონომიკაში. ასეთი რამ თვით განვითარებული ქვეყნებისთვისაც კი მიუღებელია, არათუ ჩვენი ქვეყნისთვის, სადაც საამისო მყარი ეკონომიკური საფუძველი არც კი არსებობდა.

შემდეგ მოხდა ისე, რომ შოკურ თერაპიაზე მორგებული გარდამავალი პერიოდი გაიწეა და გაიზღანა, რომელსაც არც თავი უჩანდა და არც ბოლო. ეგ კი არადა, ზოგი ახლაც—ოცდაათი წლის შემდეგ, ხმარობს ფრაზას: გარდამავალი საბაზრო ეკონომიკა და ვეღარ გარკვეულა რა არის ეს გარდამავალი პერიოდი, სად იწყება და სად მთავრდება.

ასეთი აზროვნება მიუღებელია. გარდამავალი პერიოდი დამთავრდა და დამთავრდა ისე, რომ ვერც კი გავიგეთ რა მოხდა. აქ საჭიროა პრინციპული ხასიათის განმარტება:

სართოდ საბაზრო ეკონომიკის ხმარება არ არის მართებული. თუ მაინცადამაინც გვინდა ამაზე გაკეთდეს აქცენტი სჯობს ვთქვათ: „საბაზრო ურთიერთობები“.

იბადება კითხვა. რატომ ავირჩიეთ ეს სიტყვა-ბაზარი და რატომ გვინდა მისი ასე ხშირად და არასწორ კონტექსტში ხმარება?

ბაზარი ეს არის მარკეტინგული გარემო, მარკეტინგული ურთიერთობები, რომლის დროსაც ყიდვა-გაყიდვის ფენომენი გამოდის წინა პლანზე და ეკონომიკური ურთიერთობებიც მასზეა აგებული.

ღრმა ეკონომიკური გაგებით ახლა ჩვენ ვიმყოფებით ბიზნესური ეკონომიკის ეტაპზე. ეს იმას ნიშნავს, რომ ეკონომიკა და მასთან დაკავშირებული ურთიერთობები მოგებაზე ორიენტირებულადაა აგებული (უნდა იყოს აგებული). იგი მოიცავს მარკეტინგულ კომპლექსს, გამართულ მენეჯმენტს, სახელმწიფო რეგულირების სისტემას, მეცნიერულ ბაზას და ამასთან დაკავშირებულ სხვა სოციალურ-ეკონომიკურ ელემენტებს (სოციალურ ორიენტირებას).

აქვე უნდა გავავლო პარალელი და ვთქვა, რომ არამცდაარამც არ შეიძლება დღევანდელ ეტაპზე ვიხმაროთ ფრაზა „აგრო-სამრეწველო კომპლექსი“. ასეთ რამ კარგა ხანია არ არსებობს. ის თავის დროზეც მექანიკურად დაკავშირებული ღარგების ნაკრებად იყო მიჩნეული.

ამრიგად, ამჟამად ჩვენ ვიმყოფებით ბიზნესური ეკონომიკის ეტაპზე და მის გლობალურ წრედში, თუმცა საქართველოსათვის მას ჯერ არ მიუღია საბოლოოდ ჩამოყალიბებული ფორმა და სახე, ჯერ არ არის გარკვეული პრიორიტეტულად მისაღები მოდელი, ჯერ არ გაგვაჩნია საამისო, მდგრადი ეკონომიკური მექანიზმი.

ამდენად, ეს ეტაპი ჯერ კიდევ ბურუსითაა მოცული, რაც უცილობლად მოითხოვს მეცნიერულ დასაბუთებებს, მეცნიერულად განსაზღვრული და ჩამოყალიბებული პერსპექტიული მიმართულებების დამუშავებას.

ყოველივე ეს იმის ბრალია, რომ უგულებელყოფილია და ყურადღება არ ექცევა მეცნიერებას, და, ქვეყანაში, სადაც მეცნიერება არ ვითარდება ვერც შეიქმნება მდგრადი ეკონომიკა და იგი სულ ასე ფეხათრევითა და წელგაუმართავად ივლის.

ეკონომიკა შველას ითხოვს, ჩვენ კი მისთვის თითქოს არ გვცალია, არ გვესმის მისი გულისცემა და ამით ჩვენს თავს ვაყენებთ ზიანს და ჩვენ, ჩვენივე თავის მტრები გამოვდივართ.

2. რა გზით უნდა განვითარდეს ჩვენი სოფლის მეურნეობა.

ამ პრობლემაზე ძალიან ბევრი რამის თქმა შეიძლება და უნდა ვითხრათ ისიც, რომ თითქოს არც ეს პრობლემა აწუხებს ვინმეს. ესეც იმის ბრალია, რომ აგრარული მეცნიერება სულ უკან და უკან მიდის, რადგან არა აქვს ხელშეწყობა მთავრობის მხრიდან. აბა როგორ შეიძლებოდა სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების ფაქტორ-

ბრივად დაშლა. იცით, როგორ არის მიჩნეული მთელ მსოფლიოში? მომავალში განვითარდება ის ქვეყანა, სადაც იქნება ცოდნის ეკონომიკა, ანუ სხვა სიტყვებით, ინოვაციური ეკონომიკა და ინოვაციური ბიზნესი. ეს, სხვა არაფერია თუ არა იმის აღიარება, რომ აუცილებელია მეცნიერების განვითარება. საქართველოსათვის კი მსოფლიო ბაზარზე, მსოფლიო ბიზნესში გაღწევის ყველაზე მეტი შანსი მეცნიერებაში დევს.

ახლა, მოკლედ იმას გეტყვით თუ როგორ უნდა განვითარდეს ჩვენი სოფლის მეურნეობა.

უპირველეს ყოვლისა ერთხელ და სამუდამოდ უნდა დადგინდეს და გამოიყოს პრიორიტეტული და სტრატეგიული დარგები და მათი განვითარების ქარგზე უნდა აიგოს დანარჩენი დარგების განვითარება.

ჩვენ, გვინდა თუ არა, ადგილობრივი ნიადაგურ-კლიმატური და ეკონომიკური პირობებიდან გამომდინარე, პრიორიტეტულ დარგებად კვლავაც უნდა ვაღიაროთ მევენახეობა და მის ბაზაზე მომუშავე ღვინის მრეწველობა, მეხილეობ-მეციტრუსეობა და მის ბაზაზე მომუშავე საკონსერვო მრეწველობა, მეჩაიეობა და მის ბაზაზე მომუშავე ჩაის მრეწველობა.

პრიორიტეტი უნდა მიეცეს აგრეთვე მემარცვლეობას, მებოსტნეობას და ამ დარგებთან შეთანაწყობილ მეცხოველეობას, მიკრო-ზონალური პრინციპების შესაბამისად.

კომენტარის გარეშე ვიტყვი, რომ დიდი შეცდომაა მეჩაიეობის დარგისადმი უყურადღებობა. ეს დარგი თვალსა და ხელს შუა ქრება. ამის დაშვება დიდი ეკონომიკური სიბეცეა და დროზე თუ არ გამოვფხიზლდით ამას გამოუსწორებელი შედეგები მოჰყვება.

საქართველოში არსებულ ნიადაგურ საფარში მყოფი წითელმიწები, ყვითელმიწები, ეწერ-ტიპის ნიადაგები და საერთოდ მჟავე რეაქციის მქონე ნიადაგები ზედგამოჭრილია მეჩაიეობისა და მეციტრუსეობისათვის. ამ ნიადაგებზე, ძალიანაც რომ მოვინდომოთ სორბლეული ვერ ივარგებს. ამიტომაც, ეს ბუნებრივი პოტენციალი გონივრულად უნდა გამოვიყენოთ და ეს პრობლემა არ უნდა ჩავაგდოთ დილექტანტი ხელმძღვანელის ხახაში. პარალელს გაავალვებ და ვიტყვი, რომ კოლხეთის დაბლობის დასაშრობად მილიონობით დოლარი რომ დავენარჯოთ იქ ვერავითარ შემთხვევაში ვერ გაიხარებს სორბალი.

მოკლედ იმის შესახებაც გეტყვით, უნდა შემოვიტანოთ თუ არა მაღალმოსავლიანი ჰიბრიდები. ამის აკრძალვა არ შეიძლება, თუმცა ამ საკითხმა არ უნდა გავვიტაცოს, მითუმეტეს, რომ ჰიბრიდი ჯიში

არ არის და მას მხოლოდ ერთი წლის ისტორია აქვს. იგი წარმოადგენს მახეს, რაც იმისკენ გვიმიზნებს, რომ დამოკიდებულები ვიყოთ იმ ქვეყნებზე საიდანაც ამ ჰიბრიდებს შემოვიტანთ.

საქართველოში დარაიონებულ სასოფლო-სამეურნეო კულტურებს, განსაკუთრებით ხორბალს, დიდი ჯიშობრივი პოტენციალი გააჩნია, რაც ადგილობრივ პირობებზეა მორგებული და ის მაქსიმალურად უნდა გამოვიყენოთ.

ცალკე, დიდი პრობლემაა ის, თუ როგორ უნდა განვითარედეს ფერმერული მეურნეობები და იმ ფორმით როგორიც ახლა გვხვება უნდა შევინარჩულოთ თუ არა, ეს რთული საკითხია, რასაც მეცნიერული კვლევა სჭირდება. მინიმუმებით კი უნდა ითქვას, რომ ნუ გადაგვავიწყდება კოოპერირებისა და ინტეგრაციის დიდი ძალა და შესაძლებლობები.

ამჟამად, კოვიდ ვირუსის გავრცელების გამო, საქართველოს მრავალდარგოვანი სოფლის მეურნეობა ახალი რეალობების, გამოწვევებისა და სირთულეების წინაშე დადგა, რაც ეფუძნება ერთის მხრივ უნიკალურ და ხშირ შემთხვევაში ზონალურად მკვეთრად განსხვავებულ ნიადაგურ-კლიმატურ პირობებს და მეორეს მხრივ იმას, რასაც განაპირობებს ქვეყანაში შექმნილი დიდი წინააღმდეგობები მისი თითოეული დარგის გაძღოლასა და განვითარებაში. ეს უპირატესად აისახება მატერიალურ-ტექნიკური და განსაკუთრებით შრომითი რესურსების დაბალ პოტენციალში და მისი გამოყენების შეზღუდულობაში, სასურსათო უსაფრთხოების არადამაკმაყოფილებელ უზრუნველყოფაში, ამასთან გაპირობებულია ახალი, პროგრესული, უნარჩენო ტექნოლოგიების გამოყენების, აგრეთვე ეკონომიკური ზრდის მიღწევის აუცილებლობით.

ასეთი, ფუნდამენტური მოთხოვნების დაცვისა და რეალიზაციის გარეშე მომავლის სოფლის მეურნეობის, საგარეო-ეკონომიკური ურთიერთობებზე მორგებული, მარკეტინგულად გააზრებული მოდელი ვერ იქნება აგებული და მიუღწეველი დარჩება, თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი, წარმოების რაციონალური განვითარება.

მომავლის სოფლის მეურნეობა სრულიად ახლებურად უნდა იქნეს გაგებულ-ახსნილი. იგი, პროგრამირებულ სოფლის მეურნეობად უნდა იქცეს და ამ პრინციპს უნდა მოერგოს როგორც მისი პრიორიტეტული მიმართულებების განსაზღვრა ასევე მათ სარეალიზაციოდ გამიზნული კომპლექსური ღონისძიებების დასახვა და განხორციელება.

სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, რაც, ახლა, სოფლის მეურნეობის მდგრადი და სტაბილური განვითარების

პრიორიტეტის განმსაზღვრელია, უწინარეს ყოვლისა აუცილებელი ხდება შეიცვალოს სოფლის მეურნეობის სპეციალიზაცია (დარგობრივი სტრუქტურა) იმ თვალსაზრისით, რომ ამაღლდეს მემარცვლეობის, განსაკუთრებით მეხორბლეობის ხვედრითი წილი. ამჟამად, სოფლის მეურნეობის დარგობრივ სტრუქტურაში მემარცვლეობას (მეხორბლეობას, მესიმინდეობას და სხვა) თუ უკავია 11,8%, ახალი პროგნოზული გათვლებით (2025 წლამდე პერიოდში) იგი უნდა ამაღლდეს 14-15 %-მდე. თვალსაწიერ პერსპექტივაში ხორბლის ნათესმა, 43,1 ათასი ჰექტრის ნაცვლად უნდა დაიკავოს 125,0 ათასი ჰა. სიმინდისამ-72,8 ათასი ჰექტრის ნაცვლად 131,0 ათასი ჰა.

თუ გავითვალისწინებთ და მხედველობაში მივიღებთ მაღალ და ინტენსიურ ტექნოლოგიებს, სელექციისა და გენეტიკის მიღწევებს (შედეგად მოსავლიანობის ამაღლებას), ხორბლის წარმოებამ 107,1 ათასი ტონის ნაცვლად უნდა მიაღწიოს 500,0 ათას ტონას, სიმინდისამ 194,2 ათასი ტონის ნაცვლად 890,8 ათას ტონას. ეს საშუალებას მოგვცემს, ადგილობრივი მოსახლეობის თვითუზრუნველყოფა მარტო ხორბალზე ამჟამინდელი 22,6 %-იდან ამაღლდეს 105,1 %-მდე.

იმ შემთხვევაში თუ სასწრაფოდ გატარდება ტექნოლოგიის სრულყოფის სახელმწიფოებრივი ღონისძიებები (რაც, ფართობის რეალურად შესაძლო ზრდასთან ერთად, უპირატესად გულისხმობს მაღალმოსავლიანი ჯიშებისა და ჰიბრიდების დანერგვას, წარმოების ინტენსიფიკაციის ფაქტორების რეგულირებულ და მკაცრად მიზნობრივ გამოყენებას, მოსავლის დანაკარგებთან ბრძოლას, პროდუქციის შენახვისა და გადაამუშავების სისტემის მოგვარებას) ამ პერიოდმა (2025 წ) შეიძლება 2023 წლისთვის გადმოიწიოს.

მეორეს მხრივ, პროგნოზული გათვლებით, ხორბლით თვითუზრუნველყოფა ადგილობრივი მოსახლეობისა და ტურისტებისათვის, 2025 წლისთვის, მიაღწევს 45.1 %, ხოლო თუ გავითვალისწინებთ ვიზიტორებსაც, მიაღწევს მხოლოდ 31.7%. მაგრამ ტურისტებისა და ვიზიტორების მზარდი რიცხოვნობის გათვალისწინებით, თვითუზრუნველყოფა ამ პროდუქციაზე 50-55 % ზე მეტად ვერ ამაღლდება. ასე, რომ ამ თვალსაზრისით (ტურისტებისა და ვიზიტორების გათვალისწინებით) საქართველო, ხორბლის იმპორტზე მაინც იქნება დამოკიდებული.

თავისთავად, ტურიზმიდან, დამსვენებელთა, სამკურნალო კერებში მყოფთა და ვიზიტორების მხრიდან შემოსული შემოსავლებით შესაძლოა დაიფაროს ის ხარჯი რაც ხორბლის იმპორტს დასჭირდება, თუმცა ამაზე ორიენტაცია არ არის გარანტირებული და

საიძედო, და მასზე დაყრდნობა არც შეიძლება. ეს, მხოლოდ ერთი შეხედვით (თეორიულ-მეცნიერული) პასუხობს მარკეტინგულ მოთხოვნებს. **თანამედროვე მსოფლიოში ამის უტყუარი გარანტია თითქმის აღარ არსებობს.**

ამიტომ, ჩვენ არ უნდა გამოვედევნოთ და არ უნდა გაგვიტაცოს ადგილობრივი წარმოების ხორბლით სრულად თვითდაკმაყოფილების (ტურისტებისა და ვიზიტორების ჩათვლით) კონცეფციამ და პრაქტიკული თვალსაზრისით აქცენტი უნდა გადაკეთოთ და ორიენტირად უნდა მივიჩნიოთ ის გზა, რომელსაც თვით ბუნება გვთავაზობს და გვკარნახობს, რაც იმას ნიშნავს, რომ პოტენციურად და აგრობიოლოგიურად ვარგისი სახორბლე ნაკვეთები უნდა დაიკავოს მხოლოდ ხორბალმა, სასიმინდე-სიმინდმა, სავენახე-ვენახმა; სახეხილე-ხეხილოვანმა კულტურებმა და ისიც შერჩევითა და გამოზომილად: თესლოვნებმა, კურკოვნებმა, კაკლოვნებმა, კენკროვნებმა; ჩაისა და სუბტროპიკული კულტურებისათვის ვარგისი ფართობები-სწორედ ამ კულტურებმა; საბოსტნე-საბაღჩე-ბოსტნეულ-ბაღჩეულმა; საკარტოფილე-კარტოფილმა; საბალახე-სათიბ-საძოვრებმა და ა.შ.

სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ასეთი განლაგება და განაწილება ბუნების დაუწერელი კანონია და თუ ამ წესრიგს დავუჯერებთ და მივყვებით, მას ზედმიწევნით მოერგება და შეეთანაწყობა მთელი ტექნოლოგიური არსენალი და პოტენციალი, შესაბამისად საწარმოო ინფრასტრუქტურა და საბოლოო შედეგად წარმოების მაღალი ეკონომიკური უკუგება.

მომავალ ორ სამ წელიწადში, ქვეყნის სოფლის მეურნეობის განვითარების ხაზით ყველაზე მთავარი და გამორჩეული პრიორიტული მიმართულების-**ხორბლის წარმოების სტაბილურობისა და მდგრადობის მიზნით** განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს მარცვლეული მეურნეობის განვითარების სახელმწიფოებრივ რეგულირებას.

საერთოდ, უახლოეს წლებში, სოფლის მეურნეობის მდგრადი და სტაბილური განვითარებისათვის აუცილებელი და გადაუდებელია ისეთი ღონისძიებების გატარება როგორცაა:

➤ უპირველეს ყოვლისა საჭიროა ჩატარდეს მიწის რესურსებისა და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ზუსტი, რაიონულ და საწარმოთა დონეზე აღრიცხვა და დადგინდეს მათი მიწათმოსარგებლეთა მიხედვით განაწილების მდგომარეობა. ეს არის საფუძველთა საფუძველი სოფლის მეურნეობის სწორი და გამართული განვითარებისათვის და ამ მიმართულებით დასახულ კომპლექსურ ღონისძიებათა გასატარებლად;

- უნდა შემუშავდეს პერსპექტიული დარგის-მეჩაიეობის (აღრე მაპროფილებელი), აღდგენა-რეაბილიტაციის სახელმწიფო პროგრამა, მისი უზრუნველყოფის ტექნიკურ-ტექნოლოგიური და ეკონომიკური მექანიზმის ასახვით. ამის აუცილებლობა დასტურდება დასავლეთ საქართველოში ფართოდ გავრცელებული წითელმიწა, ყვითელმიწა და ეწერ-ტიპის ნიადაგებით, რომელიც დღეს არაეფექტურად არის გამოყენებული და მისი სამეურნეო პოტენციალის მაქსიმალური ათვისება მხოლოდ მეჩაიეობის, მეციტრუსეობისა და სუბტროპიკული მეხილეობის განვითარებითაა შესაძლებელი;
- ასეთივე სახელმწიფოებრივი პროგრამები უნდა დამუშავდეს საქართველოს სოფლის მეურნეობის მაპროფილებელი დარგების: მეხილეობისა და მევენახეობის, აგრეთვე საადრეო მებოსტნეობის, სასათბურე მებოსტნეობისა და საადრეო მეკარტოფილეობის მიხედვით, მათი კვების მრეწველობასთან ინტეგრირებული (შეთანაწყობილი) განვითარების გათვალისწინებით;
- საგანგებო ყურადღებას მოითხოვს მეაბრეშუმეობა. ამ დარგს, საქართველოში, განვითარების დიდი ტრადიციები გააჩნია, თუმცა, უკვე რამდენიმე ათეული წელია არ ექცევა სათანადო ყურადღება. ამ მხრივ კი ფართო შესაძლებლობები არსებობს, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში, სადაც შესაძლებელია გაშენდეს თანამედროვე ტექნოლოგიებზე მორგებული თუთის პლანტაციები. ეს აუცილებელს ხდის დამუშავდეს მეაბრეშუმეობის აღდგენა-რეაბილიტაციის სახელმწიფო პროგრამა. ამას საფუძვლად უნდა დაედოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის ხაზით მომზადებული ფუნდამენტური ნაშრომი მეაბრეშუმეობის განვითარებისა და აღდგენა-რეაბილიტაციის შესახებ;
- თუ გავითვალისწინებთ მსოფლიოში ქართული ფუტკრის ფენომენის აღიარებას, პერსპექტიულ და დიდი შესაძლებლობების დარგად ითვლება მეფუტკრეობა, რომელსაც გავრცელების საკმაოდ ფართო არეალი გააჩნია. ამის შესაბამისად, ასევე აუცილებელი ხდება მეფუტკრეობის განვითარების მიზნობრივი პროგრამის შემუშავებაც;
- უნდა შემუშავდეს რეკომენდაციები სატბორე მეთევზეობის განვითარების შესახებ. საქართველოში ამ დარგის განვითარების დიდი შესაძლებლობები არსებობს, რასაც განაპირობებს ბუნებრივი ტბებისა და წყალსაცავების ფართო ქსელი;
- თბილისის საგარეუბნო ზონაში და ქვეყნის მსხვილი რეგიონული ცენტრების (ქუთაისი, ბათუმი, ზუგდიდი და სხვა) სიახლოვეს, ეკონომიკურად და სტრატეგიულად გამართლებულია შეიქმნას მერძე-

ულ-მეხორცული ტიპის მესაქონლეობის სახელმწიფო კომბინატები და მეკვერცხულ-მეხორცული ტიპის მეფრინველეობის ფაბრიკები, სადაც განთავსდება ჯიშობრივი პირუტყვი (ფრინველი) და რომელიც უზრუნველყოფილი იქნება მტკიცე მატერიალურ-ტექნიკური ბაზითა და უახლესი, ელექტიფიცირებული ტექნოლოგიებით. ასეთი კომბინატები (ფაბრიკები) ინტეგრირებული უნდა იყოს კვების მრეწველობასთან და იქ ერთიან ციკლში უნდა მოექცეს პროდუქციის წარმოება, გადამუშავება (მ.შ. ექსპრეს-გადამუშავება), შენახვა (მ.შ. სამაცივრო), რეალიზაცია. მათ უნდა გააჩნდეთ საკვლევი სამსახური, სპეციალური (ქიმიურ-ტექნოლოგიური) ლაბორატორია, მონიტორინგისა და მარკეტინგული სამსახურები, საკუთარი საბაზრო სეგმენტები. ასეთი მიდგომის რეალიზაციას მომავლის სოფლის მეურნეობა მოითხოვს, რაც აამაღლებს სახელმწიფოს როლსა და ფუნქციას ქვეყნის ეკონომიკის განმტკიცებაში;

გადაუდებელია ისეთი პრობლემის გადაწყვეტა როგორცაა მთიანი რაიონების განვითარების სტრატეგიული მიმართულებებისა და ღონისძიებების შემუშავება, რომელშიც აისახება მათი, ბარის რაიონებთან შესაძლო ინტეგრაციის ღონისძიებები, ეკონომიკური ბერკეტების მორგებულ გამოყენებაზე დაყრდნობით. ამ სამუშაოების მთავარი ორიენტირი და მოტივაცია უნდა იყოს მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესება, მიგრაციული პროცესების შერბილება და ეკონომიკური ზრდა. მთიანი რაიონების ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების დროული გადაწყვეტა მთელი საქართველოსათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელი, გლობალური ტიპის ამოცანაა.

აღნიშნული სტრატეგიულ-პრიორიტეტული მიმართულებების თანმიმდევრული რეალიზაცია საშუალებას მოგვცემს სწრაფად გამოვიდეთ არსებული და უახლეს ხანს კვლავ მოსალოდნელი (დასაშვები) კრიზისიდან და საქართველოს სოფლის მეურნეობამ შეძლოს საწარმოო-რესურსული პოტენციალის რაციონალური გამოყენების გზით ეკონომიკური ზრდის თანდათანობით უზრუნველყოფა.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი ომარ ქემელაშვილი

მდგრადი განვითარება–მსოფლიო გლობალური პრობლემა

ომარ ქეშელაშვილი-
სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის
აკადემიკოსი,
გოჩა ალექსიძე-
დოქტორანტი,
მარიამ ქეშელაშვილი-
ბაკალავრი,
ნათია სილიკაშვილი-
მაგისტრი,
ომიკო ქეშელაშვილი-
მაგასტრანტი,
ქეთევან სილიკაშვილი-
ბაკალავრი,
გივი ჯაფარიძე-
ბაკალავრი

ახლა, კაცობრიობა ახალი, გლობალური პრობლემებისა და ამოცანების წინაშე დგას.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში ბუნებაზე სამეურნეო ზემოქმედებამ ისეთ დონეს მიაღწია, რომ თანდათან დაიკარგა მისი თვითგანახლების უნარი. ეკოლოგიისა და მდგრადი განვითარების პრობლემა-ეს არის ადამიანის ბუნებრივ გარემოზე საზიანო ზემოქმედების შემცირების პრობლემა.

საჭირო გახდა შემუშავებულიყო მდგრადი განვითარების მსოფლიო კონცეფცია, რომელიც მოიწონა გაერთიანებული ერების კონფერენციამ რიოდე-ჟანეიროში 1992 წელს და რომელიც მიექმდნა ბუნებრივი გარემოსა და განვითარების პრობლემებს. იგი ითვალისწინებდა მდგრადი გლობალური ეკონომიკის აგებას, რომელიც შეძლებდა პლანეტის დაბინძურების პრობლემის გადაწყვეტას, რესურსების გამოყენების შემცირებას (დაზოგვას), მომავალი თაობებისათვის პლანეტის ეკოლოგიური პოტენციალის აღდგენას.

მდგრადი განვითარებისათვის პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა აქვს ისეთი ტექნოლოგიების (სუფთა, უნარჩენო) შემუშავებას, რომელიც მიმართული იქნება პლანეტის ეკოლოგიური რესურსების შენარჩუნებისკენ.

უნდა აღინიშნოს იმის შესახებაც, რომ 1987 წელს გაეროს გარემოს დაცვისა და განვითარების საერთაშორისო კომისიამ მოამზადა მოხსენება „ჩვენი საერთო მომავალი“, რომელმაც დიდი გავლენა იქონია ეკოლოგიური შეზღუდვების გათვალისწინებით განვითარების კონცეფციის ჩამოყალიბებაზე. ამის მიზანს შეადგენდა მსოფლიოში მომხდარი ცვლილებების შესაბამისი გლობალური პროგრამის მომზადება. მასში წარმოდგენილია ხანგრძლივპერიოდიანი სტრატეგიები გარემოს დაცვის სფეროში, რომელიც უზრუნველყოფს მსოფლიო ეკონომიკის მდგრად განვითარებას. აქვეა მოცემული ის საშუალებები და ხერხები, რომელთა გამოყენებითაც მსოფლიო საზოგადოება შეძლებს ბუნებრივი რესურსების პრობლემის ეფექტურ გადაწყვეტას.

ამის საფუძველზე გაერომ მოამზადა მეტად მნიშვნელოვანი პროგრამა „XXI საუკუნის დღის წესრიგი“, რომელიც წარმოადგენს კაცობრიობის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების გლობალურ პროგრამას XXI საუკუნეში.

დაბეჯითებით უნდა ითქვას, რომ ახალი ტიპის ეკოლოგიურ-ეკონომიკური ზრდის ჩამოყალიბების საფუძველი უნდა გახდეს მდგრადი განვითარება (Sustainable development).

მდგრადი განვითარების მიზნებად გამოიყოფა:

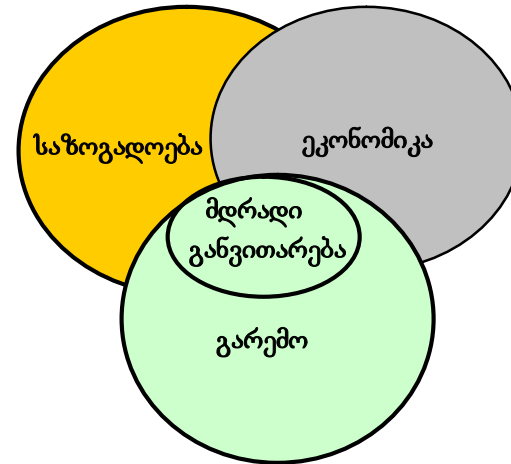
1. სიცოცხლე სმელეთზე;
2. სიცოცხლე წყალქვეშ;
3. კლიმატის ცვლილება;
4. სიღარიბის გარეშე;
5. ნულოვანი სიმშობა;
6. ჯანმრთელობა და კეთილდღეობა;
7. ხარისხიანი განათლება;
8. სუფთა წყალი და სანიტარია;
9. გენდერული თანასწორობა;
10. შემცირებული უთანასწორობა;
11. მდგრადი ქალაქები და თემები;
12. მშვიდობა, სამართლიანობა, ძლიერი ინსტიტუციები;
13. გონივრული წარმოება და მოხმარება;
14. ინდუსტრია, ინოვაცია, ინფრასტრუქტურა;
15. სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა;
16. სუფთა ხელმისაწვდომი ენერჯია;
17. პარტნიორობა მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად.

რომ წარმოვიდგინოთ მედლის ორი მხარე-მდგრადი განვითარება

უკავშირდება კლიმატის გლობალურ ცვლილებას და ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნებას.

მდგრად განვითარებას ქმნის სამი ძირითადი ასპექტი: საზოგადოება, ეკონომიკა და გარემო.

ეს, წარმოვიდგინოთ დიაგრამის სახით.

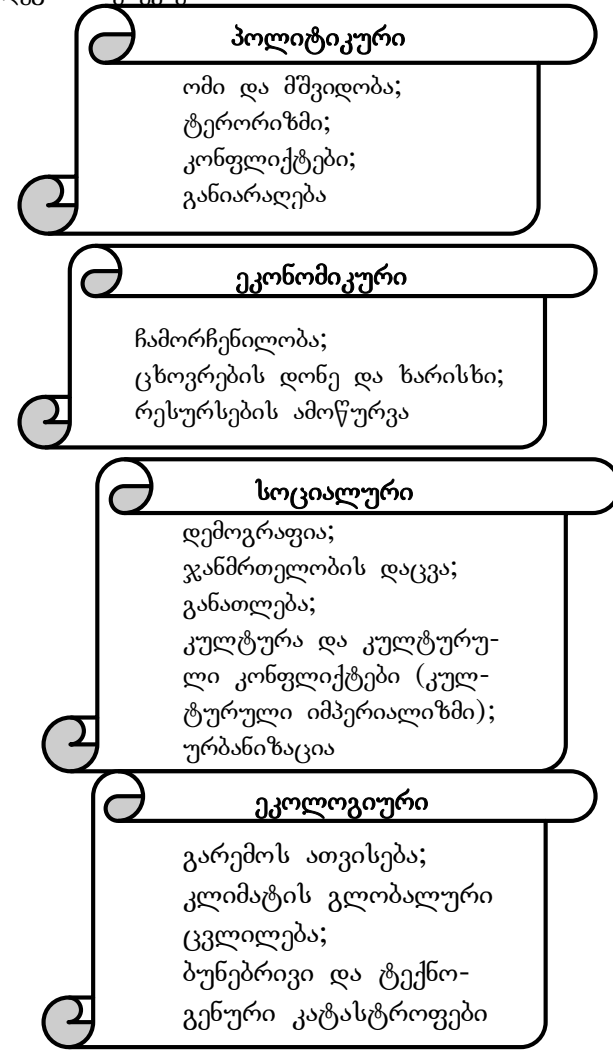
არსებობს მდგრადი განვითარების ცნების 50-ზე მეტი განსაზღვრება. ზემოთ აღნიშნულ მოხსენებაში განსაზღვრულია, რომ „მდგრადი განვითარება არის ისეთი განვითარება, რომელიც აკმაყოფილებს თანამედროვე მოთხოვნებს, მაგრამ საფრთხეს არ უქმნის მომავალ თაობებს, დაიკმაყოფილონ თავიანთი მოთხოვნები“.

არსებობს მდგრადი განვითარების სხვა განსაზღვრებებიც, რომლებიც ასახავს ცალკეულ ეკონომიკურ ასპექტებს. მათ შორის შეიძლება გამოიყოს შემდეგი:

- მდგრადი განვითარება არის განვითარება, რომელიც არ დააკისრებს მომავალ თაობებს დამატებით დანახარჯებს;
- ეს არის განვითარება, რომელიც ამცირებს უარყოფით გარე ფაქტორებს;
- ეს არის განვითარება, რომელიც უზრუნველყოფს საწარმოო პოტენციალის მარტივ ან გაფართოებულ კვლავწარმოებას, მუდმივად;
- ეს არის განვითარება, რომლის დროსაც კაცობრიობამ უნდა იცხოვროს მხოლოდ ბუნებრივი კაპიტალის პროცენტებით და არ შეეხოს თვით მას.

მსოფლიოს ყველა განვითარებული სახელმწიფო გამოხატავს სწრაფვას წავიდეს მდგრადი განვითარების გზით. პრაქტიკულად, უკანასკნელ წლებში ყველა კონცეპტუალური ოფიციალური სახელმწიფო და საერთაშორისო დოკუმენტი საბაზო იდეოლოგიად იყენებს მდგრადი განვითარების ცნებას.

მდგრადი განვითარების მიზნები უკავშირდება გლობალურ (გლობალიზაციის) პრობლემებს, რომელსაც სქემატურად თუ წარმოვიდგინოთ შემდეგი სახე ექნება:

მდგრადი განვითარების ცნებაში ცენტრალურ ადგილს იკავებს დღეისათვის მიღებული ეკონომიკური გადაწყვეტილებების ეკოლოგიური შედეგების შეფასება გრძელვადიანი პერსპექტივისათვის.

შეიძლება გამოიყოს მდგრადი განვითარების პერსპექტივის შეფასების ოთხი კრიტერიუმი (აღნიშნული მიდგომა ეფუძნება ბუნებრივი რესურსებისა და მათი კვლავწარმოების კლასიფიკაციას):

1. განახლებადი ბუნებრივი რესურსები (მიწა, ტყე და ა.შ.) არ უნდა შემცირდეს გარკვეული დროის მანძილზე;
2. აუცილებელია მაქსიმალურად შემცირდეს არაგანახლებადი ბუნებრივი რესურსების (სასარგებლო წიაღისეული) მარაგების ამოწურვის ტემპი, იმ პერსპექტივის გათვალისწინებით, რომ მომავალში შეიცვლება ისინი, რესურსების სხვა, შეუზღუდავი და განახლებადი სახეებით (ნავთობის, გაზის, ქვანახშირის შეცვლა ენერჯის ალტერნატიული წყაროებით-მზის, ქარის, გეოთერმული, ბიომასის ენერჯით);
3. გათვალისწინებული უნდა იქნეს ნარჩენების რაოდენობის შემცირება მცირენარჩენიანი, უნარჩენო, რესურსდამზოგავი ტექნოლოგიების დანერგვის საფუძველზე;
4. გარემოს დაბინძურებამ, როგორც ერთობლივი, ისე ცალკე სახეების მიხედვით, პერსპექტივაში არ უნდა გადააჭარბოს მის თანამედროვე დონეს. აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს დაბინძურების მინიმიზაცია სოციალურად და ეკონომიკურად მისაღებ დონემდე.

მდგრადი განვითარების უფრო დეტალური ანალიზისათვის გამოიყენება სუსტი და ძლიერი მდგრადობის ცნებები. ეკოლოგიურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეფციის ძირითადი დებულებების შესაბამისად ჩამოყალიბებულია სუსტი მდგრადობის, ძლიერი მდგრადობის და ტექნოგენური განვითარების ტიპის მომხრეთა შეხედულებები.

ძლიერი მდგრადობის მომხრეები იკავებენ მკაცრ, ხშირად „ანტიეკონომიკურ“ პოზიციას: ეკონომიკის სტაბილიზაცია ან მასშტაბების შემცირება, პირდაპირი რეგულირების პრიორიტეტი, მოხმარების მკაცრი შეზღუდვა და ა.შ.

სუსტი მდგრადობის მომხრეები ამჯობინებენ მოდიფიცირებულ ეკონომიკურ ზრდას, რომელიც ითვალისწინებს ეკონომიკური მაჩვენებლების ეკოლოგიურ „მწვანე“ ცვლილებებს, ეკოლოგიურ-ეკონომიკური ინსტრუმენტების ფართოდ გამოყენებას (ჯარიმები დაბინძურებაზე), სამომხმარებლო ქცევის შეცვლას და ა.შ.

ამ პოზიციათა საკმაოდ დიდი განსხვავების მიუხედავად, ისინი ეწინააღმდეგებიან ტექნოგენური განვითარების კონცეფციას, რომელიც ეყრდნობა თავისუფალი ბაზრის შეუზღუდავ განვითარებას, ორიენტაციას წმინდა ეკონომიკურ ზრდაზე, ბუნებრივი რესურსების ექსპლუატაციას, მაქსიმალურ მონხმარებას.

მდგრადი განვითარების მიღწევათა გზების შესახებ შეიძლება გამოიყოს ორი ძირითადი მიდგომა:

1. „ტოტალური გაწმენდის“ სტრატეგია, რომელიც მდგრად განვითარებას უკავშირებს ეკოლოგიურად სუფთა ენერგეტიკას, უნარჩუნო ტექნოლოგიებს, წარმოების ჩაკეტილ ციკლებს. აღნიშნული მიდგომა გამომდინარეობს იქიდან, რომ ცვლილებები გარემოში და ეკოლოგიური სისტემის დეგრადაცია არის მეურნეობის არასწორი მართვის შედეგი და შეიძლება აღმოიფხვრას მეურნეობის ისეთი გარდაქმნით, რომელიც საფრთხეს არ შეუქმნის გარემოს. თუმცა, აბსოლუტურად ჩაკეტილი ტექნოლოგიური ციკლის შექმნა ან შეუძლებელია, ანდა ძალიან ძვირი. ამიტომ, ცხოვრებაში მდგრადი განვითარების კონცეფციის სრული მასშტაბით დანერგვა, პირველი მიდგომის შესაბამისად შეუძლებელია.

2. მეორე მიდგომას ქმნის შეზღუდული მონხმარების სტრატეგია. იგი ეყრდნობა იმ თვალსაზრისს, რომ კაცობრიობა მოიხმარს ძალიან ბევრ ბუნებრივ რესურსს, რაც იწვევს მის ამოწურვას და გარემოს დეგრადაციას.

ორივე მიდგომა გამომდინარეობს იქიდან, რომ ეკოლოგიური პრობლემების მთავარი წყარო არის ბუნებრივი სიმდიდრის მონხმარების მეტად მაღალი დონე.

მდგრადობა გვიჩვენებს თუ რამდენად შეუძლია საწარმოს განვითარდეს საკუთარი სახსრების (შესაძლებლობების ხარჯზე) და რამდენად არის იგი დამოკიდებული გარე დაფინანსების წყაროებზე.

ამრიგად, მდგრადი განვითარება კომპლექსური შინაარსის მომცველი ეკონომიკური კატეგორიაა. იგი, მსოფლიო გლობალიზაციის პროცესის აუცილებელი ელემენტია და კაცობრიობაც გარდუვალად დგას მის წინაშე.

5. უწყვეტი სწავლების დარბაზი Continuous Studying Hall

უძღვება ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აკადემიკოსი
ომარ ქეშელაშვილი

5.1. დიდი თამაში ბიზნესში

ბევრი ცნობილი ბიზნესმენი და მენეჯერი თავის საქმიანობას ბიზნესში დიდ თამაშად მიიჩნევს. როგორც ამერიკელი ბიზნესმენი, კომპანია „ერარსი“-ს პრეზიდენტი ჯეკ სტეკი განმარტავს–ეს არ არის სისტემა, არც მეთოდოლოგია, არ შეიძლება ითქვას, რომ ეს ცხოვრებისეული პოზიციაა, ანდა ცალკე აღებული წესების ერთობლიობა. დიდი თამაში–ეს გაცილებით ფართო გაგებაა, ეს სრულიად ახალი მიდგომაა მართვაში. მისი თქმით, ამ თამაშის ძირითადი პრინციპის სრულიად მარტივი მტკიცებაა ის, რომ კომპანიის თითოეულ წევრს უნდა ჰქონდეს როგორც ხმის უფლება ყველა ძირითადი საკითხის განხილვისას, ისე ფინანსურ შედეგებში მონაწილეობის უფლებაც, რაც მას დიდ სტიმულს აძლევს.

ცხადია, ეს ბიზნესში დიდი თამაშის ერთ-ერთი ვარიანტი და მიდგომაა. ყველა ბიზნესმენი თავისებურად აცნობიერებს ამ თამაშს და თავისივე მოდიფიკაციის მიდგომებს, მეთოდებსა და ხერხებს, პრინციპებს, მოტივაციებს, ტაბულების სისტემას, ტაქტიკასა და სტრატეგიას ირჩევს და ახორციელებს. ყველა ბიზნესმენს საკუთარი ხელწერა და ფილოსოფია აქვს და აუცილებლად უნდა ჰქონდეს კიდევ. სწორედ ამითი და ამდენადაა საინტერესო ბიზნესი. ბიზნესის დიდ თამაშში ერთიანი და მზამზარეული რეცეპტები არ არსებობს.

საინტერესოა ჯეკი სტეკის ფორმულა–მიდგომაც იმის შესახებ, თუ რა ძირითადი კანონები უნდა გააჩნდეს ბიზნესს. იგი 10 კანონს გამოჰყოფს: 1. არაფერი არ წარმოიშობა არაფრისაგან; 2. ერთი ველზე არ არის მეომარი; 3. რასაც დასთეს, იმას მოიპოვებ; 4. აკეთებ იმას, რასაც უნდა აკეთებდე; 5. ძლიერად უნდა გწადდეს; 6. გულშემატკივრების გასულელება შეიძლება, მოთამაშეებისა–არასოდეს; 7. ჩამორჩენილების ამოწევა–მამინ პირველებიც უმატებენ ნაბიჯს; 8. თვითონ თუ აირჩევს მიზანს, კაცი ხშირად აღწევს

წარმატებას; 9. თანამშრომლებისადმი უყურადღებობას მიჰყავხართ მათ გულგრილობამდე; 10. ცვლილებები იწყება ხელმძღვანელობიდან, ანუ თევზი თავიდან ღებება.

მისივე პოზიციებიდან გამომდინარე, ბიზნესის დიდ თამაშში შევდივართ იმ მიზნით, რომ: 1. ჩვენ გვინდა შევასრულოთ აღებული ვალდებულებანი; 2. ჩვენ გვინდა დავიხსნათ ხალხი სამუშაოსადმი რუტინული დამოკიდებულებისაგან; 3. ჩვენ გვინდა თავი დავაღწიოთ მომაბეზრებელ ფორმულას: „მე პატარა კაცი ვარ“; 4. ჩვენ გვინდა შევქმნათ და სწორად გავანაწილოთ მატერიალური ფასეულობანი.

როგორც ბიზნესმენები მიიჩნევენ, ხვალინდელ დღეში დარწმუნებულობის უზრუნველყოფის ერთადერთი ხერხია მოგების მიღება და საკმარისი ნაღდი რესურსების ქონა. ყველა დანარჩენი მხოლოდ საშუალებებია ამ მიზნის მისაღწევად.

მიჩნეულია ისიც, რომ ბიზნესში ყველაზე მაღალი ზღუდე ეს არის უვიცობა და უმეცრება. ეს ყველამ უნდა გაიცნობიეროს და გაითვალისწინოს თუ უნდა, რომ წარმატებებს მიაღწიოს ბიზნესში.

როდესაც ეცნობი გამოჩენილ ბიზნესმენტა და მენეჯერთა მოღვაწეობას, მათ ხელწერას, მუშაობის ფორმებსა და მეთოდებს თვალნათლივ რწმუნდები, რომ ბიზნესი-ეს ძირითადად ადამიანებთან ურთიერთობის მთელი ჯაჭვია, ადამიანების უნარისა და შესაძლებლობების სწორად და მიზნობრივად გამოყენების მთელი სისტემაა, ადამიანის ნიჭის გამოვლენისა და ამოქმედების მთელი ფილოსოფიაა. ამდენად, ის, ვინც ამ მიზნებს აღწევს, წარმატებებიც გარანტირებული აქვს.

5.2. მეგაეკონომიკა (მსოფლიო ეკონომიკა)

მეგაეკონომიკა ეს იგივე მსოფლიო ეკონომიკაა, იგი შეისწავლის საერთაშორისო ეკონომიკურ სისტემაში ობიექტურად ჩართული ეროვნული (ცალკეული ქვეყნების) მეურნეობების ერთობლიობას, მათ ურთიერთდამოკიდებულებას, განვითარების ეკონომიკურ მექანიზმს.

მსოფლიო ეკონომიკის საფუძველია შრომის საერთაშორისო დანაწილება. უკანასკნელი 35-40 წლის მანძილზე შრომის საერთაშორისო დანაწილება მთლიანად გარდაიქმნა. მოხდა გადასვლა ტრადიციული ორსაფეხურიანი სისტემიდან (ყველაქვეყანა იყოფოდა ინდუსტრიულ და აგრარულ-სანეღლეულო ქვეყნებად) სამსაფეხურიან სისტემაზე, რომელიც შედგება უახლესი და პროგრესული ტექნოლოგიების მონოპოლისტი ქვეყნებისაგან; მინერალური და სასოფლო-სამეურნეო ნედლეულის მიმწოდებელი ქვეყნებისაგან და იმ ქვეყნებისაგან, რომლებიც სპეციალიზებული არიან მასალა და შრომატევადი პროდუქციის აწეობასა და წარმოებაზე.

მეგაეკონომიკა შეისწავლის (ანუ მისი ძირითადი მიმართულებებია):

- საერთაშორისო ვაჭრობას;
- კაპიტალის საერთაშორისო მიგრაციას;
- ტრანსეროვნული კორპორაციებისა და ერთობლივ საწარმოთა ტიპებს;
- სამუშაო ძალის საერთაშორისო მიგრაციას;
- ეკონომიკური ზრდის საგარეო ფაქტორებს, ტემპებსა და პროპორციებს;
- სასურსათო უსაფრთხოებას;
- მსოფლიო ეკონომიკის რეგულირების მექანიზმს;
- მსოფლიო ინტეგრაციულ პროცესებს;
- მსოფლიო ეკონომიკის გლობალურ და ლოკალურ (თითოეული ქვეყნის) პრობლემებს.

მსოფლიო ეკონომიკის დამკვიდრება სამრეწველო გადატრიალებებისა და მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის შედეგია. მკვლევართა უმეტესობა მას კაპიტალის თავდაპირველ დაგროვებას (როცა სიმდიდრის დაგროვება მოხდა მცირერიცხოვან ადამიანთა ხელში) და დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენების ხანას უკავშირებს.

მსოფლიო ეკონომიკის (მეურნეობის) ჩამოყალიბების ამოსავალ პერიოდს მეოცე საუკუნის დამდეგს უკავშირებენ, რაც ხანგრძლივ ისტორიულ პროცესებს ახლდა თან. ყველაფერი საერთაშორისო (მსოფლიო) ვაჭრობით, ე.ი. ქვეყნებს შორის საქონლისა და მომსახურების მოძრაობით (გაცვლით) დაიწყო.

6. ბერძინები Terms

ომარ ქეშელაშვილი-
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი

6.1. ინჟინერინგი

მომსახურების სფეროში განსაკუთრებული ადგილი უკავია და ბოლო წლებში საკმაოდ ვითარდება ინჟინერინგი.

ინჟინერინგი არის საინჟინრო-საკონსულტაციო მომსახურება, მისი განვითარება განაპირობა მეცნიერულ-ტექნიკურმა პროგრესმა და ამის შესაბამისად საგარეო-ეკონომიკური კავშირების გაფართოებამ, რომლის დროსაც აუცილებელი ხდება ქვეყნებს შორის ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარება და გამოყენება.

ინჟინერინგი ორი სახის შეიძლება იყოს:

1. წარმოების პროცესის მომზადებასთან დაკავშირებული;
2. წარმოებისა და რეალიზაციის პროცესთან დაკავშირებული.

პირველი მოიცავს: ტექნიკურ-ეკონომიკურ გამოკვლევებს; წინა საპროექტო სამუშაოებს, ნიადაგურ გამოკვლევებს, ტოპოგრაფიულ სამუშაოებს, ტერიტორიის დაგეგმარებას, სხვადასხვა საინჟინრო-სადიებო სამუშაოებს, საინჟინრო პროექტების შედგენას, გენერალური სქემების შედგენას, ელექტრო-გამომთვლელი მანქანის მოდულებისა და პროგრამების შედგენას, გამოყენებით საინჟინრო მომსახურებას, ინჟინერ-სპეციალისტთა მომზადებასა და ა.შ.

მეორე მოიცავს: ობიექტის ექსპლოატაციასთან, მოწყობილობებისა და დანადგარების გამოცდასთან, წარმოების პროცესის ორგანიზაციასთან დაკავშირებულ მომსახურებას, პროდუქციის რეალიზაციასთან დაკავშირებულ მომსახურებას, რეკლამის სფეროში მომსახურებას, ბაზრების კონიუქტურის გამოკვლევას, საბირჟო ურთიერთობებში მომსახურებას, საინფორმაციო უზრუნველყოფის სისტემის დამუშავებას, ელექტრო-გამომთვლელი ტექნიკის ექსპლოატაციას და სხვ.

უკანასკნელ ხანს ინჟინერინგის როლი მკვეთრად გაიზარდა ისეთ სფეროებში, როგორცაა საწარმოთა მოდერნიზაცია, კომპიუტერიზაცია, ინფორმატიკა, მენეჯმენტის ავტომატიზაცია და სხვ.

ინჟინირინგი ფართოდ იჭრება ისეთ დარგებში, როგორცაა: ტრანსპორტი, კავშირგაბმულობა, ქიმიური და ნავთობქიმიური მრეწველობა, ელექტროგამომთვლელი ტექნიკის წარმოება და ექსპლოატაცია.

ინჟინირინგის დიდ ექსპორტიორ ქვეყნებს წარმოადგენს: აშშ, ინგლისი, იაპონია, გერმანია, საფრანგეთი, იტალია და სხვ.

ინჟინირინგს ფართო პერსპექტივები გააჩნია. მომავალში ბიზნესის ეს ფორმა ფართოდ იქნება გამოყენებული წმინდა ინჟინირინგულ სფეროებში, კერძოდ: საინჟინრო კონსულტაციებსა და მომსახურებაში, რაც დაკავშირებულია პროექტების შედგენასთან, მშენებლობის ოპტიმალური ვადების დადგენასთან, საკვლევ-საძიებო სამუშაოებთან, ობიექტის ექსპლოატაციაში გამოშვების კონტროლთან, სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოების კოორდინაციასთან, პროექტის მარკეტინგული მიზანშეწონილობის დადგენასთან და სხვ.

6.2. ფაქტორინგი

ფაქტორინგი ბიზნესის ინფრასტრუქტურის, კერძოდ ფინანსური მომსახურების ახალი სახეა. მისი წარმოშობა ბიზნესის განვითარების თანამედროვე ტენდენციებმა განაპირობა.

ფაქტორინგის არსი ისაა, რომ გამყიდველისა და მყიდველის ურთიერთობაში ერევა მესამე პირი—ფაქტორ-ფირმა, რომელიც გამყიდველისაგან ყიდულობს მყიდველის მიერ ანგარიშის განაღდებას მოთხოვნის უფლებას, 2-3 დღეში უნაზღაურებს კლიენტს (გამყიდველს) გარიგების თანხის 70-90%, ხოლო დანარჩენს უხდის მას შემდეგ, რაც მყიდველი გაანაღდებს ანგარიშს.

ბრუნვის სწრაფი ზრდა საწარმოებს აიძულებს დიდი რაოდენობის ლიკვიდური სახსრები დააგროვონ, გაანაღდონ მომწოდებელთა ანგარიშები და დროულად გასცენ ხელფასი. ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან მომწოდებლები დაინტერესებულნი არიან პროდუქცია პირველ რიგში იმ ფირმას მიჰყიდონ, რომლებიც დაუყოვნებლივ (როგორც წესი 5-10 დღეში) ანაღდებენ ანგარიშს. ასეთ ფირმებს მომწოდებლები ფასდაკლებით შეღავათებულსაც უწევენ.

სწორედ ამ ურთიერთობის მოგვარების აუცილებლობამ განაპირობა ფაქტორინგის წარმოშობა.

ფაქტორ-ფირმებს მჭიდრო კავშირი აქვთ ბანკებთან, ზოგჯერ ისინი თვით ბანკების ქალიშვილ-ფირმებს წარმოადგენენ. ამიტომ, ხელი მიუწვდებათ საბანკო ინფორმაციულ-კომპიუტერულ სისტემაზე, გააჩნიათ მდიდარი და უახლესი ინფორმაცია, რის საშუალებითაც შეუძლიათ მომწოდებელს მიაწოდონ ყოველნაირი მონაცემი მყიდველის გადახდისუნარიანობის შესახებ.

ფაქტორ-ფირმები ზოგჯერ თავის თავზე იღებენ რისკს მყიდველის გადახდისუნარიანობის თვალსაზრისით.

ფაქტორ-ფირმები მომწოდებლებს ექსპორტის სფეროში ორი სახის დამატებით მომსახურებას სთავაზობენ, კერძოდ: ე.წ. „ფარულ“ და „ლია“ ფაქტორინგს.

ფარული ფაქტორინგის დროს მომწოდებელი ფაქტორ-ფირმასთან აფორმებს ხელშეკრულებას, რის თანხმადაც რეგულარულად აწვდის ინფორმაციას ყველა გარიგების შესახებ და უგზავნის ყველა საექსპორტო ანგარიშის ასლს. ექსპორტიორის კლიენტმა არ იცის ამ ხელშეკრულების შესახებ. ფაქტორ-ფირმა თავის მომწოდებელს უხდის გარიგების თანხის 80%, როცა ექსპორტიორი თავისი კლიენტისაგან ფულს მიიღებს, გაუსწორებს ანგარიშს ფაქტორ-ფირმას. თუ ექსპორტიორის კლიენტს არ შეუძლია, ან არ სურს გაანაღდოს

ანგარიში, ვადის გასვლიდან 60 დღის შემდეგ, იგი ატყობინებს მას, რომ ანგარიშის განაღდებას მოთხოვნის უფლებას თავის ფაქტორ-ფირმას უთმობს.

ღია ფაქტორინგის შემთხვევაში ექსპორტიორი თავიდანვე ვა-ლდებულია მყიდველს აცნობოს, რომ ანგარიშის განაღდებას მოთ-ხოვნის უფლება მან ფაქტორ-ფირმას დაუთმო.

საერთოდ, ღია ფაქტორინგის ღირებულება შედარებით მა-ღალია, ვიდრე ფარულისა და გარიგების თანხის 0.7–1.5%-ს უდრის.

1. ეკონომიკა და ბიზნესი- Economics and Business	5
ომარ ქეშელაშვილი- საქართველო ახალ მსოფლიო წესრიგში (ანუ საქართველო გლობალიზაციის წრედში)	5
O. Keshelashvili-Georgia in a new World Order-Georgia and Globalization	11
2. აგრარული ეკონომიკა-Agrarian Economy	12
დალი სილაგაძე- ქვეყნის სოფლის მეურნეობაში მიმდინარე პროცესები	12
Dali Silagadze-Processes in the country’s agriculture	17
დალი სილაგაძე- მეურნეობების დაფინანსების ახალი შესაძლებლობები	18
Dali Silagadze- New opportunities for financing farms	22
მანანა შალამბერიძე, ზეინაბ ახალაძე-ხორბლის ბაზრის განვითარების შესაძლებლობები	23
Manana Shalamberidze, Zeinab Akhaladze- The opportunities for the development of the wheat market	26
3. კვების მრეწველობა- Food Industry	27
ე. ედიბერიძე , ლ.კოტორაშვილი, მ.ორმოცაძე,ნ. ლომსაძე- ჰიდრატოპექტინის გამოყენება რძემჟავა პროდუქტებში	27
E. Ediberidze,L.Kotorashvili. M.Ormotsadze,N. Lomsadze - Use of hydratopectin in lactic acid products	31
4. საკონსულტაციო დარბაზი- Consulting hall	32
ომარ ქეშელაშვილი-სოფლის მეურნეობა კითხვებსა და პასუხებში ომარ ქეშელაშვილი, გოჩა ალექსიძე, მარიამ ქეშელაშვილი, ნათია სილიკაშვილი, ომიკო ქეშელაშვილი, ქეთევან სილიკა- შვილი, გივი ჯაფარიძე-მდგრადი განვითარება–მსოფლიო გლობალური პრობლემა	40
5. უწყვეტი სწავლების დარბაზი-Continuous Studying Hall(ო. ქეშელაშვილი, O. Keshelashvili)	46
5.1. დიდი თამაში ბიზნესში	46
5.2. მეგაეკონომიკა(მსოფლიო ეკონომიკა).....	48
6. ტერმინები-Terms (ო. ქეშელაშვილი, O. Keshelashvili)	49
6.1. ინჟინირინგი	49
6.2. ფაქტორინგი	51
შინაარსი–CONTENTS	53

მოთხოვნები დასაბეჭდად წარმოსადგენი სტატიების მიმართ:

1. სტატიის მოცულობა–5-6 გვ-მდე; ნაბეჭდი (LitNusx– 11; 1,0 ინტერვალზე. სათაური LitMtavrPS –11, ფორმატი Page Setup-ში: Top 1.0; Left 15.8; Bottom 1.0.; Right 1.0.); ერთი ეგზემპლარი და CD-ზე. არ გადატვირთოთ დიაგრამებითა და სქემებით, ცხრილები უნდა იყოს კომპაქტური, ვერტიკალურად ნაბეჭდი.
2. სტატიას უნდა ახლდეს **რეზიუმე** (ინტერნეტული ვერსია–0,5 გვერდამდე) ქართულად და ინგლისურად;

2020 წლის III-IV კვარტალი

ტექნიკური რედაქცია:

ინგლისური ვერსია-ი.ბახტაძე, თ. ეპიტაშვილი.

ჟურნალის დამფუძნებელი და გამომცემელია

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი ომარ ქეშელაშვილი.

ჟურნალის გამომცემლები და ფინანსური მხარდამჭერები:

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია (პრეზიდენტი აკადემიკოსი გ.ალექსიძე), შპს-პროფესიონალ კონსულტანტთა ჯგუფი (დირექტორი სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი დ.ეგიაშვილი),

სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 3,1

პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 3.4